

ਸਾਲ ਚੌਦਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੂਨ, 2008

ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque, Draft & correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg' Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901 Pb.India.

Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002, Fax.-2255009, , Mobile - 9417214391,79

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

- U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844
- Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319
- Bibi Sukhvinder Kaur Bains
Phone : 403-270-3387
- Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408
- England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818
Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058
- Australia - Bhai Jiwan Singh ji
Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg@glide.net.in

[http:# www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org), [http # www.ratwarasahibmedia.org](http://www.ratwarasahibmedia.org)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

- 1. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 2
- 2. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
- 3. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ 4
- 4. ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ..... 6
- 5. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਦੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ 27
- 6. ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ 38
- 7. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ 50
- 8. ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 56
- 9. ਕਾਲਸੀ ਦਾ ਰਿਖੀ 60

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255001
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ	9417214381
ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	9417214378
ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਚਾਰਜ	9417214383
ਜਰਨਲ - 9417214384, ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ -	9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ	9417214386
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਅਸਾੜੁ (ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ) ਰਾਗ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਪਾਸਿ॥ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਾਂਗ ਤਪਦੇ ਕਲਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ। ਖਸਮ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? **ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥** ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਟੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? **ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ॥** ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਿਹਾ ਖੁਆਰ ਹੀ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਆਸਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਡਰ ਭੈ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ॥** ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸਾ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੱਥੇ ਦੇ ਲੇਖ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। **ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ॥** ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਆਯੂ ਦੀ ਰਾਤ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਛੁਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। **ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹਿ ਹੋਇ ਖਿਲਾਸੁ॥** ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਰ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। **ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ॥** ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦਰਸਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। **ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥** ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ, ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਦੀ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ। **ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ॥** ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਆਸਾੜੁ (ਹਾੜ) ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਆਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ॥ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੂਭ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤਪਦਾ ਹੈ। **ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਲਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ॥** ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨਮੀ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੰਜ ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ। **ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ, ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ॥** ਸੂਰਜ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ, ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਜਿੰਦ ਕ੍ਰਾਹ ਕ੍ਰਾਹ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੂਰਜ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤਪਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। **ਰਬੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਛੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ॥** ਸੂਰਜ ਦਾ ਰੱਬ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛਾਂ ਭਾਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਕਮਜ਼ੋਰ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਹਨ)? ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਬੀਡਾ ਭੀ ਬਾਹਰ ਜੂਹ ਵਿਚ ਟੀਂ ਟੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। **ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ॥** ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਦੁਖ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਸੁਖ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਕੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ॥** ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਕਹਿਰ-ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।



ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਹਾੜਾ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨ੍ਹਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੂ-ਬੂ-ਹੂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ 17 ਜੂਨ 1918 ਦਾ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਮੋਟ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਖੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ 1 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1917 ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨੇ ਉਦਾਸੀਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਖੂਹ, ਬਰੋਟਾ, ਪਿਪਲ ਆਦਿ ਥੱਲੇ ਪੂਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆਂ ਹੈਂ? ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪੁਛਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੱਸਣ ਉਪਰੰਤ ਅਖੀਰ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਜੀਵ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨਾਮ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਆਉਣ ਤੇ ਮਨ ਬੁੱਧ ਚਿੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਹੰ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 45 ਮਿੰਟ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਮਾਧ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਇੱਕ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਾ

ਵਾਸਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ 10 ਸਾਲ ਫੌਜ ਦੀ ਅਤੇ 14 ਸਾਲ ਸਿਵਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਯੂ.ਪੀ. ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ 700 ਏਕੜ ਦੇ ਫਾਰਮ ਅੰਦਰ ਸਫਲ ਖੇਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਰਾਈ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ 1966 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1978 ਤੱਕ ਕੀਤਾ।

26 ਅਗਸਤ 1975 ਦੇ ਮਨਹੂਸ ਦਿਹਾੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰਕ ਚੱਲੇ ਦਾ ਪਰਿਤਿਆਗ ਵੁਲਵਰਹੋਪਟਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਰੋਪੜ, ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਪਛੜੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਜੂਨ 1986 ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਰਤਵਾੜਾ, ਪੈਂਤਪੁਰ, ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਨਿਜ ਭੂਮੀ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਰਾਹੀਂ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਭੂਮੀ ਉੱਪਰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਮਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ, ਰਾਹੀਆਂ ਪਾਂਧੀਆਂ ਆਤਮ ਰੱਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੌਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹਿੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਿਛਲੇ 13 ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਚੌਗਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰੰਤਰ 24 ਘੰਟੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਜਲਦੇ ਬਲਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਪੱਖ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗੋਚਰੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੂਹਾਨੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮੰਜਲਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਅੱਖਰੀ ਜਾਮਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਾਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਉਪਰ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

**ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ**

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਐਨਾ ਜਬਰਦਸਤ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਆ ਗਈ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਪਰ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਉਸ ਦਾ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੋਲੇ-ਘਚੋਲੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਜਿਵੇਂ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖੀ ਵਸਦੇ ਸੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬੜੇ-ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਕਲਿਜੁਗ ਹੈ ਅਜੇ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਉਮਰ ਹੈ, 5000 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਉਪਰ ਲੰਘਿਆ ਹੈ, 4,32,000 ਸਾਲ ਉਮਰ ਹੈ ਇਸ ਦੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ? ਕਿੰਨੀ ਅਬਾਦੀ ਹੋਏਗੀ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਏਗਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਤੇ ਲੇਖਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਲਵਾਂਗੇ ਤੈਥੋਂ, ਸਜਾ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ -

ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੈ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ

ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਥਹੁ ਮਰਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੦੩

ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਕਰ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਜੋਰ-ਜਬਰ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹਥਕੜੀਆਂ

ਲਗਾਈਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚਾਕਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਵੀ ਹੈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜਬਰਦਸਤ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਸ੍ਰਾਸ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਣ, ਉਧਰੋਂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

**ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।**

ਸੋ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੁਣ ਜਪ, ਤਪ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਸਾਧਨ ਤਪ ਕਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹੁੱਤ ਆਈ ਹੋਵੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਹੁੱਤ ਆ ਗਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੀ।

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥

ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥

ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥

ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਸੋ ਏਸ ਹੁੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੀਜਣਾ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ, ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਜਾਗਦੇ ਨੇ - ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਤੇ

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਪਰ ਮਿਲਦਾ ਉਸਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਣ, ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਆ ਜਾਣ ਫੇਰ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ -

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ

ਹਰਿ ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਾਮਧੇਨ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਇਕ ਕਾਮਧੇਨ ਗੁਊ ਹੈ ਸਵਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਕ ਚਿੰਤਾਮਨ ਵੱਟੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਰੁੱਖ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਉਸ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਦਮੀ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੇਗਾ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਾਮਧੇਨ ਹੈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ -

ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਐ ਮਨ

ਮੇਰੇ ਜੋ ਸਭਨਾ ਉਪਰਿ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੮੯

ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਵੇ ਡਰ ਹੋਵੇ

ਕਿ ਮਾਰ ਦਏਗਾ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੈਸੇ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਓਹੀ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੂਪ ਉਸ ਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਰਾਮ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ। ਇਹ ਜਪ ਕੇ ਹੋਏਗਾ ਕੀ? ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਉਹ ਵਸ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਧ ਗਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨੇ - ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭੁਲਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਜਾਏਗਾ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਚੁਬੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਟੂਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਉਪਰੋਂ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਪਾਣੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਵੱਛ ਪਾਣੀ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ

ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਬੇਅੰਤ ਮੈਲਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗਿਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਕਾਲਾ ਸਿਆਹੁ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਡਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆਂਗੇ ਉਹ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥

ਪਾਛੈ ਲਾਗੇ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੭

(*****)

ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਵਨ ਹਮਾਰਾ,
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਣ ਆਧਾਰਾ।

ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਵਨ ਹਮਾਰਾ ॥
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਣ ਆਧਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅੰਤਰ ਕੀ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ
ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਮੈ ਤੁਝ ਤੇ ਪਾਏ
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਹ ਅਤੋਲੇ ॥ ੧ ॥
ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਤੁਮਰੇ ਰੰਗਾ
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਸੁਖਦਾਤੇ ॥
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭ ਅਬਿਨਾਸੀ
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਤੇ ॥ ੨ ॥
ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਕਾਟਿ ਕੀਏ ਨਿਹਕੇਵਲ
ਜਬ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੋ ਚੁਕੋ ਸਹਸਾ
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਦਰਸਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਚਰਣ ਪਖਾਰਿ ਕਰਉ ਗੁਰ ਸੇਵਾ
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬਰੀਆ ॥
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਹੁ ਭਉਜਲੁ ਤਰਿਆ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗਿ ਮਿਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ
ਕੋਈ, ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਏਕੋ ਮਾਲਕਾ।
ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ
ਦੁਆਰ॥ ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ
ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ॥ ਦੋਹਰਾ

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆ ਕੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ। ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰੋ। ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਕੋਚ ਗੱਜ ਵਜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬੋਲੋ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੋਏਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿੰਤੂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਐਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਦਾ, ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਦੇ ਬੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਸਾਧੂ ਹੈ ਤਪੀਆ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜੇਠ ਗਾੜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਧੂਣੀਆਂ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਚਾਰੋਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਦੇ। ਲਹੂ ਸੁਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀ ਰਿਹਾ, ਸਵੇਰ ਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲੱਖ ਰੁਪਈਏ 'ਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਕ ਪੈਸੇ ਜਿੰਨਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਫਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੋ ਓ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਕੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸੂਈ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਪਿਆ ਜਿਨ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ,
ਉਹਦਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ।

ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬਿਠਾਈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬਲ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਫਾਹੀ ਕਟ ਜਾਏਗੀ। ਓਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਓ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭੱਟ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਕਿਤੇ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਫਿਰਦਿਆ ਨੂੰ, ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲੀ ਜੋਤੀ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲੇ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਥੇ ਪੰਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਾਜਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਰ ਵਕਤ ਲਟ-ਲਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਿਲਿਆ ਨਾ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਖੇ। ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੇ, ਲੇਕਿਨ ਰਹਿਤ ਨਾ ਦੇਖੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੁੱਭ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੀ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਭਰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ -

ਜਬ ਲਉ ਨਹੀ ਭਾਗ ਲਿਲਾਰ ਉਦੈ

ਤਬ ਲਉ ਭ੍ਰਮਤੇ ਫਿਰਤੇ ਬਹੁ ਧਾਯਉ ॥

ਕਲਿ ਘੋਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੈ ਬੁਡਤ ਥੇ

ਕਬਹੂ ਮਿਟਿ ਹੈ ਨਹੀ ਰੇ ਪਛੁਤਾਯਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੦੯

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ।

ਤਤੁ ਬਿਚਾਰੁ ਯਹੈ ਮਥੁਰਾ

ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ ਅਵਤਾਰੁ ਬਨਾਯਉ ॥

ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ

ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੦੯

ਜਿਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਲਿਆ ਫੇਰ ਨਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਆਵੇ, ਨਾ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਆਵੇ। ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਦੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। 52 ਕਿਸਮਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਉਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਵਸਾਏ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਸਫਾਈ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਲੋੜਵੰਦ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਦੁੱਧ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਦੁੱਧ ਦਾ, ਦਹੀਂ ਦਾ, ਘਿਉ ਦਾ। ਮੰਡੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਨਿਪੁੰਨ ਸੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ। ਕਮੇਟੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅੱਜਕਲ੍ਹ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਇਹ ਹਿਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਦਮੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇਗਾ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏਗਾ। ਉਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਓਸ ਨੂੰ ਝੂਠ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਓਸ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੋ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀਸ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਐਥੇ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੱਡਾ ਭਾਰਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੰਦਰ ਖਿਆਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਕੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਦੇਣ। ਦੂਸਰਾ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਕ ਸਾਲ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਜਾਂ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਗਿਆ ਨਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਛੋਟੇ ਸੀ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ। ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਇਕ ਟੱਕ ਲਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੁੰਦੀ ਉਸਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ ਅਰਜਨ! ਤੂੰ ਹੀ ਜਾ ਆ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ। ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੇਰਾ ਜੀਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
 ਬੂੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
 ਨਾਦ ਕਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
 ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ॥
 ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
 ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਆਪ ਦੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਸਿਰ ਮੱਥੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਆਗਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਰਨਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਬੁਲਾਈਏ ਨਾ ਤਦ ਤਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸੋ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋਈ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੋ ਕਿ ਅੱਜ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਜੋ ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਸਰਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ, ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸ ਤਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੋਈ ਤਨ
 ਜਾਣੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਕੋਣ ਜਾਣਦੈ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੭

ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਜਾਨ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਛੀ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵਿਜੋਗ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਕੱਟਿਆ। ਅਖੀਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਆ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਈਂ ਮੇਰਾ ਮਨ
 ਲੋਚਦੈ।

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥
 ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥
 ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ
 ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥
 ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
 ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਇਕ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਚਿੱਠੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਝੂਠ ਮੂਠ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ, ਚਿੱਠੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤੁਹਾਡੀ। ਦੂਸਰੀ ਭੇਜੀ, ਉਹ ਵੀ ਏਵੇਂ ਰੱਖ ਲਈ। ਲੇਕਿਨ ਤੀਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਬਾਰੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਹੁਣ ਆਪ ਦੇਈਂ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਬਿਰਹੁੰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ -

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥
 ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥
 ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ
 ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥
 ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
 ਤਿਸ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਓ ਜਲਦੀ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਲਾਹੌਰ ਜਾਓ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਫੌਰਨ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆਓ। ਉਡੀਕਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਰੱਖ ਲਈਆਂ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ! ਆਹ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਈਆਂ ਨੇ? ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਝੂਠ ਹੋਏਗਾ, ਉਥੇ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਝੂਠ ਆਇਆ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ

ਦਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦

ਇਕ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਝੂਠ ਰੱਖ ਲਓ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ? ਕਿਉਂ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ?

ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਿੱਠੀਆਂ ਕੱਢ ਲਿਆਓ। ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਕਢਾ ਲਈਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਸੀਰੀਆਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਚੌਥਾ ਅੰਕ ਪੂਰਾ ਕਰ। ਹੁਣ ਆਵੇ ਕਿੱਥੋਂ ਬਾਣੀ? ਕਰ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ -

‘ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰ ਸੰਤ ਮਿਲਾਇਆ’ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਅਖੀਰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਝਗੜਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਵੇ ਅਰਜਨ, ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗਾ, ਗੁਰਿਆਈ ਕੀ ਕਰ ਲਏਗੀ, ਮੈਂ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣਾ। ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਬੱਚਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਬੰਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੇਟਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਝਗੜੀਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਦਿਆਂ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਗੱਲ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਪ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਬਣਾਂਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਇਹਨੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਭੋਗ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਬਰਦਸਤੀ ਹੱਥੋਪਾਈ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਖੋਹ ਲਈ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਦਸਤਾਰ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਗਿਆ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭ੍ਰਾਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਸਰੀਰ 'ਚ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਲੇਕਿਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਏਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਿਆਈ 'ਤੇ ਆਪ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਏਸ ਨੇ ਇਹ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਚੁੰਗੀ ਸੀ ਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਕਿੱਥੋਂ ਖਰਚ ਕਰਨਗੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣਗੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਰੱਖਣਗੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਲਾਈਟਾਂ ਕਰਨਗੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਬਾਕੀ

ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਨੇ ਕਰਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਭੇਟਾ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਓਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋਕਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਏਜੰਟ ਰੱਖ ਲਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਏ। ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਇਆ ਕਰਦੀ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਬਿਠਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਪੁੱਛਣਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਣਾ, ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ, ਛਕ ਲੈਣਾ, ਕਹਿਣਾ ਆਓ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ। ਭੇਟਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣਾ। ਸਾਰੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਲੈਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਘਰ ਹੈ ਦੋ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਕਹਿਣਾ ਚਲੋ ਭਾਈ ਆਪਣਾ ਲੰਗਰ ਜਿਧਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਧਰ ਛੱਡ ਆਓ। ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਓਸ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡ ਆਉਣਾ, ਸੋ ਇਹ ਵੈਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਿਰਵੈਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਚ-ਪਚ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵੈਰ ਕਰਨ ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਨਾਲ,
ਪਚ-ਪਚ ਕੇ ਉਹ ਮਰਦੇ ਨੇ
ਵੈਰ ਕਰਨਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ
ਧਰਮਿ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੭**

ਪਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ, ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਾਣਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝੂਠ ਦੀ ਬਾੜ ਖਿਲਾਰ ਦਿਤੀ, ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਕਾਅ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀਗੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹੀ ਨੇ। ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਬੰਦੇ ਸਾਰੇ ਗੱਠ ਲਏ ਯਾਨਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਨੌਬਤ ਇਥੇ ਤੱਕ ਆਈ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸਮਾਨ, ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਇਕ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ। ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਰੁੱਖਾ ਹੀ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ, ਬਗੈਰ ਦਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਮਿਲਣਾ। ਆਗਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ

ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਜਦ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਜਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜੀ ਲੰਘਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੱਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ? ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਕਦੇ ਘਿਉ ਤੇ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ? ਆਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭ੍ਰਾਤਾ ਜੀ! ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ -

ਕਲਜੁਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕੁਤੁ ਅਗੈ ਰਬਵਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੦

ਝੂਠ ਨੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚ ਦੇ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭਾਣਜੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਗੱਠ ਕੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰਿਆਈ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਭੇਟਾ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਲੰਗਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਬੜੀ ਢੀਠਤਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਉਧਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੰਗਰ ਇਧਰ ਛੱਕਦੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬੜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ ਇਥੇ ਤੋਟ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੰਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ, ਨਾ ਸਿੱਖ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਨਾ ਗੁਰੂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਸਗੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੮੫੩

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਰੋ। ਚਾਹੇ ਪਾਪੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੁੰਨੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਾਸਤਕ ਹੈ। ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਤੇਰੀ

ਜਨਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮੰਜ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਦਮ ਕਰੀਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸਮਝਾਈਏ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਝੂਠ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹੇਗਾ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ! ਇਹ ਜੋ ਰਿਜਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਆਪ ਰਾਜਕ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਭਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਵੋਗੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਜਾਨਵਰ ਐਨੇ ਨੇ, ਪੰਛੀ ਐਨੇ ਨੇ, 83 ਲੱਖ, 99 ਹਜ਼ਾਰ, 9 ਸੌ 99 ਜੂਨੀਆਂ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪਿਆ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੇ ਬਾਰੇ ਉਦਮ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੀੜੇ
ਨੂੰ, ਚਿੰਤਾ ਕਾਹਤੋਂ ਕਰੋਂ ਬੰਦਿਆਂ।
ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ! ਦੇਖੋ ਪੱਥਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਪਾਖਣਿ ਕੀਟੁ ਗੁਪਤੁ ਹੋਇ ਰਹਤਾ

ਤਾ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ।

ਕਹੈ ਧੰਨਾ ਪੂਰਨ ਤਾਹੁ ਕੇ ਮਤ ਰੇ ਜੀਅ ਡਰਾਂਹੀ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਡਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਜ਼ੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ। ਜਿਥੇ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਵਿਚਾਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀੜਾ, ਉਥੇ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਸੋ ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੋ ਕੂੰਜਾਂ ਨੇ -

ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ

ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥

ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ
ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦

ਆਂਡੇ ਦੇ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਿਛੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਗਰਮ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪਲੇ-ਪਲਾਏ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰੋਜ਼ੀ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰਿਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ, ਝੂਠ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਪਿੱਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਹ 'ਤੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭੋਲਿਓ! ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਿਹਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅਖੀਰ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਆਪ ਦੇ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹੋਈ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜੋ ਲੜਕਾ ਸੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਲ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਉਲਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਹੁਣ ਕਿਹਨੂੰ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਬਚਨ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੱਦੀ ਹੁਣ ਘਰ 'ਚ ਰਹੇਗੀ। ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰੇ। ਇਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਠੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤੇ ਵਾਲ ਝਟਕੇ ਤਾਂ ਇਕ ਕਤਰਾ ਨਾਲ ਦੇ ਕੋਠੇ 'ਚ, ਜੋ ਨੀਵਾਂ ਸੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਥੇ ਜਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਅਨਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਕਤਰਾ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਗੋਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਅਖੀਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਏਸ ਗੱਲ ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਸੁਟਵਾਈ ਗਈ। ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦਾ ਰਾਖਾ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,
ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਰੰਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ, ਮੁਨੀ ਤੇ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਔਲੀਏ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ -

ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥
ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਰੰਦੇ ॥
ਅੰਗ - ੧੦

ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ-ਜੋ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਕਰੀ ਇਹ ਡੁਬਨ ਕੀ ਗੀਤ।

ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਡੁਬਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਪਰ ਫੇਰ ਮੂਰਖ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਬੜਾ ਜਬਰਦਸਤ ਪਿੰਡ ਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ। ਬੜੇ ਹੰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਪਠਾਣ। ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਹੋਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਾ। ਪਰ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਹਣੇ, ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੀਆਂ। ਵਿਚਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਅਖੀਰ ਜਦ ਕੁਛ ਨਾ ਕਿਹਾ, ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤੇ, ਉਹ ਲੈ ਆਉਣੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਜੱਥੇ ਨੇ, ਦੋ ਚਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਈ ਆਏ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਫਾੜ ਦੇਣੇ, ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਦੇਣੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ, ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਏਸ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਓ, ਐਧਰ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਆਓ, ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਰਸਤਿਓ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਲ ਪਏਗਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਆਓ, ਸੁੰਨੇ-ਸੁੰਨੇ ਆ ਜਾਓ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ

‘ਚੋਂ ਕੁੱਤੇ ਫੜਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਜਿਧਰ ਦੀ ਉਹ ਲੰਘਦੇ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਛੱਡ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਫਾੜ ਦੇਣੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਅਖੀਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਢਾਹਣੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ, ਅਤਿ ਦਾ ਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵੈਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਆਪ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਘਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਲ ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਪੇਡੁ ਮੁੰਢਾਹੂੰ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਡਾਲ ਸੁਕੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਜੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿਓ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਡਾਲ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰੇਗਾ ਉਹਦਾ ਮੁੱਢ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਮਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਰੋਜ਼ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦੋ-ਦੋ ਮਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਐਸੇ ਢੀਠ ਨੇ, ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਅਹੰਕਾਰ ਐਨਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਖੀਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਰਦ ਮਰ ਗਏ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀ। ਇਕ ਬੱਚਾ ਬਚ ਗਿਆ, ਉਹਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ‘ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜੜ੍ਹ ਰੱਖੋ ਲਓ ਪਿੰਡ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ ਇਹ ਪਿੰਡ ਜੜ੍ਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਗਰਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਹੋਇਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਰਾਮ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰੋ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਫਤਹਿ ਹੀ ਬੁਲਾ ਦਿਓ। ਐਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰੋ। ਜਾਹ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਈ ਹੈਂ ਤੇ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਅੱਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਰੱਖ ਲੈ। ਬੱਚਾ ਬਚ ਗਿਆ, ਸੋ ਇਕ ਬੱਚਾ ਬਚਾ ਲਿਆ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਰੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਾਈ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ,

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਲੈ ਲੈ ਤੂੰ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਦੇ, ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲੱਗ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬੱਚਾ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਈ। ਬਟਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੁੱਧ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੜਦੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਦੇ ਏਧਰੋਂ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਓਧਰੋਂ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਫੜਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਖੀਰ ਕੁਦਰਤ ਐਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਆਕੜ ਗਈ, ਗਿਰ ਗਈ ਦੜਮ ਕਰ ਕੇ। ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਪ ਕਾਰਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਪਾਪ ਭੋਗ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਅਜੇ ਹੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਇਦਾ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਮਰ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਕੇ ਪਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਾਰ ਨਾ ਚੱਲਿਆ।

ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਸਪੇਰਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੱਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਲੋਕੋ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਆਹ ਸੱਪ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜੇ ਮੂੰਹ ਲਾ ਦੇਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦਿੰਦਾ। ਐਨੀ ਜ਼ਹਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਮੂਹਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਲੈ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ। ਓਹ ਬੱਚਾ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸੱਪ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਲੜਾ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਪੇਰਾ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਮਲਕ ਦੇ ਕੇ ਸੱਪ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਡੰਗ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ, ਖੇਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਇਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਓਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੀ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ, ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਸੱਪ ਹੈ। ਸਪੇਰਾ ਵੀ ਫੜ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਪਈ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਪ ਲੜਾ ਦੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਜਿਹੜਾ ਖਿਡਾਵਾਂ ਸੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਹ ਖਿਡਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾ ਦੇ ਇਹਨੂੰ। ਦਹੀਂ ਪਿਲਾ ਦੇ ਇਹਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਦਹੀਂ ਖਿਲਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿਤਾ ਦਹੀਂ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਖਿਲਾਉਣ, ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮੂੰਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੀਕ ਮਾਰੀ। ਉਹਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਜ਼ਹਿਰ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ, ਹੱਥ ਮੂਹਰੇ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਰੋਲਾ ਪਿਆ, ਨੱਠ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ

ਜੀ ਆ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਦਹੀਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਹੀਂ 'ਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਪਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਆਪੇ ਹੀ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਬੱਚਾ ਸਰੀਰ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਓਨੀ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਛਟੀ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਗੂੰਗੇ ਤੇ ਬੋਲੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ। ਅਰਥ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗੀਤਾ। ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਸੀ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸਾਲ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਅਜੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕਰਿਆ, ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਐਡੀ ਤੇਜ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾਈ। ਸੋ ਇਹ ਵੈਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,
ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੇ।**

ਸਪੇਰਾ ਮਰ ਗਿਆ ਦੁਸ਼ਟ ਬਾਮੁਣ ਦੇ ਸੂਲ ਐਸਾ ਉਠਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸਾ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਬਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਭਾਅ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੈਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ।

**ਵੈਰ ਕਰਨਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ
ਧਰਮਿ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ॥**

ਜੋ ਜੋ ਸੰਤਿ ਸਰਾਪਿਆ ਸੇ ਫਿਰਹਿ ਭਵੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੭

ਪਚੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਬੀਰਬਲ ਸੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਸੀ, ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੜਾ ਸੀ, ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬ ਸੀ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਥਾ ਕਰਨੀ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਵੀ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਲਤੀਫੇ ਵੀ ਸੁਣਾਉਣੇ ਉਸ ਨੇ। ਬੀਰਬਲ ਦੇ ਲਤੀਫੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਯੂਸਫਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਲੱਗਿਆ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ। ਤਾਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਜੈਨ ਖਾਨ ਨਾਮ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਅਕਬਰ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੈਨ ਖਾਨ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਅਕਬਰ ਨੇ ਖੁਦ ਤਿਆਰੀ

ਕਰੀ ਤੇ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹਕੂਕ ਦੇ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਖਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਜ਼ਮਾਨੀ ਪਰੋਹਤੀ ਲੈਂਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦੇ ਦਿਓ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਸਜ਼ਾ ਚਾਹਵਾਂ, ਉਹ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ। ਯਾਨਿ ਇਕ ਟੈਕਸ ਉਗਰਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੱਛਣਾ ਲੈਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਜਦੋਂ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਉਥੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਲਓ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਰੋਹਤ ਹੋ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਬੈਠਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਡਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਵਲ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਿਆਈ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਮੁਹਤਾਜ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅੰਬਾਰ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦੱਛਣਾ ਲਓ। ਮਿਲ ਗਏ ਦੋਵੇਂ, ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ ਤੋੜ ਦਿਤੇ। ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਦੇਖੀ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਦੇਖੀਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਓ ਖੱਤਰੀ, ਕਹਿ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਭੇਜੇ ਨੇ ਤੇ ਐਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਦੱਛਣਾ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਵਾਸਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਅਦਬ ਰੱਖਿਆ ਬੜਾ, ਸਮਝਦਾਰ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਕਬਰ ਤੋਂ ਬੀਰਬਲ ਹੁਕਮ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੱਛਣਾ ਲੈਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਉਗਰਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੇ ਨੇ ਤੇ ਕੁਛ ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਲਾ ਗਲੋਂ ਲਾਹੋ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਦੇ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਆਹ ਜਿੰਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਖਾਂਦੇ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਵਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਮੇਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿੱਦੀ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਬਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੇ ਦੇ ਦਿਓ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਓਧਰ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਪੁਣੇ ਦਾ, ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਸੂਲ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਓ - 3

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ

ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ਕਰਦਾ। 'ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ' ਹੰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਪਿਆਦਿਆ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੁੱਜੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਜ਼ਮਾਨੀ ਪਰੋਹਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਚੰਦ ਨੂੰ, ਨਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਛੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ

ਹਾਂ, ਨਾ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜਜ਼ਮਾਨ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਵਿਚਾਲੇ-ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਧਰਮ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਦੱਛਣਾ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੋ ਉਹ ਜਵਾਬ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੋਂਦਾ ਗੁੰਦਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਉਸਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਦੇਖਾਂਗਾ ਮੇਰੀ ਅਥਾਊਰਟੀ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੂਲੀ ਨੇ। ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਹੰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗੋ। ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੈ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ

ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ॥

ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ

ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ

ਅੰਤਿ ਲਏ ਛਡਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਆ ਕੇ ਕਰੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਨਰਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ ਹੈ।

ਸਹਸਬਾਹੁ ਮਧੁ ਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸਾ ॥

ਹਰਣਾਖਸੁ ਲੇ ਨਖਹੁ ਬਿਧਾਸਾ ॥

ਦੈਤ ਸੰਘਾਰੇ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਅਭਿਆਸਾ ॥ ੬ ॥

ਜਰਾਸੰਧਿ ਕਾਲਜਮੁਨ ਸੰਘਾਰੇ ॥

ਰਕਤਬੀਜੁ ਕਾਲੁਨੇਮੁ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਿ ਸੰਤ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਰਹੋ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜਾ ਉਹ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਆਈ, ਲਾਹੌਰ ਕਿ ਜੈਨ ਖਾਂ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਰਨ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਮ ਡਬਲ ਮਾਰਚ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਹ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਯੁੱਧ ਦਾ ਪਲਟਾ ਪਲਟ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੀਰਬਲ ਜੀ! ਦੱਛਣਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਆਇਆ ਆ ਕੇ ਦੇਖੀਂ ਤੂੰ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਛਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਗਈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਇਆ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏਗਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਾਂਗਾ ਫੇਰ ਮੈਂ ਅਗਲਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਿਬੇੜ ਲਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਆਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਪਾਰਨਾ - ਅਜੇ ਨਉਕਾ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ
ਕਿਆ ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਹੋਏ।**

**ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਕੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ॥
ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ
ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੬**

ਕੀ ਪਤਾ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਆਏਗਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੁਛ ਕਰੇਗਾ।

ਉਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ। ਸਭ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਦਮਾ ਇਹਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਾਰ ਵੀ ਕਰੇ, ਸਾਰੇ ਖਾਲੀ ਗਏ। ਖਬਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਮੇਰੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚਲੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਕਰ, ਪਹਿਲਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈ ਕਿ ਗੁਰਿਆਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ। ਬੇ-ਭਰੋਸੇ ਬੰਦਾ ਸੀਗਾ, ਨਾਸਤਕ ਬੰਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦਾਸੂ ਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਪ ਗਏ। ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਆਪ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲਾਈ ਤੇ ਫੇਰ

ਆਪ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਕਰੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਦਾਤੂ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਝਿਆਂ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਚੁਕਾਂ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਦੇਖ, ਗੁਰਿਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਦਿਤੇ ਦਿਤੀ, ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨਾ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਭਾਲੀ ਇਹ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਤਖਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੋ, ਉਹਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਹ ਦਾਤੂ ਜੀ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਆਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਦੂਰ-ਤਕ ਬੈਠੀ ਹੈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ। ਅੰਬਾਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਨੇ ਭੈਟਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਦਾਤੂ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਠਾ ਦਿਓ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਗ ਬਗੋਲਾ ਹੋਏ ਸੀ, ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੱਤ ਮਾਰੀ। ਥੱਲੇ ਭੁੰਜੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਹੈਠਾਂ ਗਿਰੇ ਜੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਇਛਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਫਨਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ।

ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਨਾ ਝਗੜਾ ਕਰੋ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਣ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮਖਦੂਮ ਸੀ। ਉਹ ਤਪਸਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਭੈਣ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਗਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ। ਪਾਕ ਪਟਨ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਸੀ। ਇਕ ਸ਼ਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਗਿਆਸੂਦੀਨ ਬਲਬਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੀਗੇ। ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ ਮੁਸਲਿਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਫੀ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਠ ਯੋਗ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਵਰਤੇ ਨਾ ਵਰਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਹੋਇਆ ਕੁਦਰਤੀ

ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਰਤਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਅਜੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਜਮਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਉਹ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਅਜੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਲੰਗਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ। ਚਲੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੰਗਰ ਮੈਂ ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਲੰਗਰ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੇ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੇ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਮਾਲ ਜੀ ਨੇ। ਉਥੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਦਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਮੂੰਹ ਪਾ ਲਈ ਲਾਹ ਕੇ, ਯਾ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਕੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਸੁਆਹ ਦੀ ਉਥੇ ਹੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਸੀ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਝੀਥਾਂ ਥਾਈਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਵੀ ਸੁਆਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਸਮਚਿੱਤ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦਾ ਨਾ ਉਤਰਾਅ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਅ, ਨ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਭੈਣ ਆ ਗਈ, ਦੱਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਈਰਾਨ ਤੋਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਭਰਾਤਾ! ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬੀ! ਇਹ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਐਨਾ ਜਲਾਲ, ਐਨਾ ਤੇਜ਼ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬੈਠੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਜਾਲ ਦਏਗਾ। ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਆਉਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਲ ਹੀ ਦਿੰਦਾ। ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ, ਮਖਮੂਦ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਲੜਕੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਸਵੇਰੇ ਉਹਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆਈ? ਐਨੀਓ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੱਖਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਸੁਆਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਉਹ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮਖਦੂਮ ਤੂੰ ਹੁਣ ਐਉਂ ਕਰ, ਦਿੱਲੀ ਤੈਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ।

ਸੋ ਸੰਤ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਫਲਾਣਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਹੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਆਹ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ

ਥਾਪਿਆ, ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਐਉਂ ਕਰੀਂ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਪਾਣੀਪਤ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਮੋਹਰ ਲਵਾ ਜਾਈਂ। ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਮੋਹਰ ਲੁਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀਪਤ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਪਰਵਾਨਾ ਕੱਢ ਕੇ ਪਕੜਾਅ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਨੂੰ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਦੀਵੇ ਬੁੱਝ ਗਏ, ਉਹ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੀਵੇ ਜਾਲ ਦੇਵੇ। ਇਹਨੇ ਫੂਕ ਮਾਰੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਨੇ ਜਗਾਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਜਗਾ ਦਿਤੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪਰਵਾਨੇ ਦੇ ਟੁਕੜਾ-ਟੁਕੜਾ ਕਰਕੇ ਔਹ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਲ ਦਏਗਾ ਸਾਰੀ। ਭੌਰਾ ਵੀ ਜਬਤ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣੀ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪਾਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿਉਂ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਕਾਵੇਰੀ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕੱਟੜਾਂ ਦਾ ਤੋ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਰੀਕਤ, ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਮਾਰਫਤ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਸੰਗਲ ਨਹੀਂ allow ਕਰਦੇ ਤਰੀਕਤ, ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਮਾਰਫਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹੇ ਓ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਪੀਰ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਚ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਏਸ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਆਉਣ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਕਲ ਜਾ ਬਾਹਰ, ਫਰੀਦ ਦਾ ਕੀ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਬਖਸ਼ਣ ਦਾ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਛੱਤ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਦੜੰਮ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਈ, ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਖੱਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਜਲਾਲ ਵਧਿਆ ਕਿ ਜਿਧਰ ਦੇਖੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਜਿਧਰ ਦੇਖੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਜਾਲ ਦਿਤਾ। ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ, ਦੇਖੇ ਅੱਗ ਹੀ ਅੱਗ। ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਕੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਗੁਲਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ਮਸ਼ ਨਾਮ ਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੀਰਤਨੀਆ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਰਸ ਹੈ ਕਿ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ

ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਸਤਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ 24 ਘੰਟੇ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। 24 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਿਆ, ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੌਣ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ਼ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਆਈਂ, ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪਿੱਠ ਵਲ ਰਹੀਂ। ਪਿੱਠ ਵਲ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਵੇਂਗਾ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਅਲਾਉਦੀਨ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਭੀਮਚੰਦ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਚਿਤੌੜ, ਜਦੋਂ ਚਿਤੌੜ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਤੋਂ ਕਰਾਈ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ, ਚਿਤੌੜ ਫਤਹਿ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਦ ਕਾਵੇਰੀ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸ਼ੇਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਦਫਨਾ ਦਿਤਾ, ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹਦਾ ਜਲਾਲ ਐਨਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਾਨਵਰ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਗਿਰ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ, ਉਹਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਿਆ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁੱਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ, ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਖੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਨੇ ਤੇ ਸਗੋਂ ਬਚਨ ਕਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸ਼ੋਰ ਉਮਰ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਰਮ ਹੱਡ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਬੁੱਢਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤਾਂ ਬੱਜਰ ਵਰਗੀਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਆਈ? ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਸਗੋਂ ਬੜਾ ਕਰੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ। ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੈ ਉਧਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਸੰਨ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਨਾ ਆਈ, ਅਖੀਰ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਸਭ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਚੈਨ ਆਈ, ਨਾ ਤਨ ਨੂੰ ਆਈ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਸੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਹਕੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਦ ਹੈ ਕਿ ਮਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

**ਧਾਰਨਾ - ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨਾ,
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਬਿਰਦ ਤੇਰਾ।**

ਹਮਰੋ ਸਹਾਉ ਸਦਾ ਸਦ ਭੁਲਨ

ਤੁਮਰੋ ਬਿਰਦ ਪਤਿਤ ਉਧਰਨ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੮

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਗੁਰ ਦੋਖੀ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੁਰਖਾ! ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ ਸਕਦੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਦੋਹਤਰਾ ਆਏਗਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਈਂ ਉਹ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ਨੌ-ਬਰ-ਨੌ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਚੰਦੂ ਨਾਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਰਕਾਰੀ ਆਫੀਸਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸੀਰਾ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲੋਬੀ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ, ਬੜੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਏ ਤੇ ਇਕ ਲੋਬੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ, ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਜਦੋਂ 7-8 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਆਹ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ। ਛੋਟੀ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, 14-15 ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਈ ਵਰਗੇ ਇਹ ਜਾ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਗਲਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀਰੇ ਸਾਰੇ। ਭੇਤ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਹਨੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਲਾਗੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖੋ, ਘਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਜੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਐਉਂ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮੰਜੇ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਣੇ ਨੇ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌ ਬੰਦਾ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਸੌ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਬੋੜਾ। ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ

ਉਥੇ ਸਾਹਿਬ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਖੇਲੂ ਰਹੇ ਨੇ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ ਪੁੱਛ-ਪੁਛਾਕਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੋਢੀ ਖਤਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਬੇਅੰਤ ਮਾਨਤਾ ਦੇਖੀ। ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ -

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਕੌਣ? ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਹਤਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੋਝ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਰਾਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿੱਥੇ ਕਰਕੇ ਐ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੋਣਹਾਰ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਿ ਤਾਂ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਆਏ ਤੇ ਕਹੋ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਮਾੜੀ ਕਰੀ, ਉਹ ਇਹ ਕਰੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਚੁਬਾਰਾ, ਤੁਸੀਂ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਚੁਬਾਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਆਏ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਚੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਉਣਾ, ਚਿਤਵੀ ਗਈ ਸੋ ਚਿਤਵੀ ਗਈ। ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਦਿਤੇ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਨਾਸਤਕ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ -

ਲਿਖਤੁਮ ਸਭਿ ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਸੰਗਤਿ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਅਰਦਾਸਿ।

**ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਵਾਨ ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਾਤਾ ਭੇਜਯੋ
ਅਰੈ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸਿ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2240

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਬਾਮੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਮਾਨ ਵਗੈਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਮੰਗਣਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਹੰਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖ ਗਿਆ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੀ ਹੈ-

**ਧਾਰਨਾ - ਹੰਕਾਰੀ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਆਖੇ,
ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੋਰੀ ਆਖਦਾ।**

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਐਡਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਘਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੋਬਾਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਆਪ ਹੰਕਾਰੀ ਬਨਯੋ ਚੁਬਾਰਾ ਤੁਮਹਿ ਕਹਯੋ
ਮੋਰੀ ਸੰਕਾਸਿ।**

ਬਿਨ ਸਰਧਾ ਤੇ ਮੂਰਖ ਬੋਲਯੋ

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਰਾਸਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2240

ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਸੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਮ ਕੋ ਨਹਿੰ ਸੁਖਾਇ ਤਿਸ ਕਹਿਬੋ

ਬਸਿ ਨਹਿੰ ਚਲਯੋ ਸੁ ਲਿਖਯੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2240

ਇਹ ਸਾਕਤ ਹੈ -

ਸੁਤਾ ਨ ਸਾਕਤ ਕੀ ਤੁਮ ਲੀਜਹੁ

ਇਹ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਅਹੈ ਮਤੰਤ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2240

ਸਾਡਾ ਮਤਾ ਅਸੀਂ ਪਕਾ ਕੇ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਕਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਚਿੱਠੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਠੀਕ ਹੈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ ਹੈ ਲੜਕੀ ਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਚੁਬਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ। ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਡਬਲ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਕਿਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਬੜਾ ਜਿੱਦੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਇਹਦੀ ਅੱਜ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਆਪ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਆਪ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਛੱਡੋ। ਜੋ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋਣ ਤੇ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਏਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਜੋ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਕੁਛ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਚੰਦੂ ਵਗੈਰਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਚੰਦੂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕੁਛ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ, ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਗੀਰ ਦਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਕੋਠਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਅਸੀਂ ਜਬਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਹੁਣ ਤੇ ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਬਣ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੇਂਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈ ਲਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਚੋ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਕੈਦ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਵਿਚੋ ਤੈਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਾਵਾਂਗਾ।

ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਡਰ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਉਹਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜੋ ਮਦਦ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚ ਐਉਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ, ਆਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭੜਕਾ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੇਖੋ ਵੱਡਾ ਹਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਚੋਰ-ਚਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਡਾਕੂ ਕੋਲ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਲੂਟੀਆਂ ਲਾਈਆਂ, ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਭਰਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹਨੂੰ ਚੰਦੂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰੇਂਗਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇ ਇਹਦਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਸੀ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ। ਮਤਾ ਇਹ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ ਮਾਮਲਾ ਉਗਰਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੈਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਰ ਲਿਆਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏ ਸਾਡਾ ਕੰਮ। ਅਸੀਂ ਆਪੇ

ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਸਭ ਕੁਛ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਹ ਗੱਤ ਗੁੰਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਕੁਛ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਵਿਕਾਰੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਗਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬੀ ਵਾਲੀ
ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ।**

ਘਬਰਾਓ ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਿਕਾਰੀ ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥

ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੇ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੮

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਵਿਕਾਰੀ ਠਹਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਕੀ ਓਟਾ ॥

ਜੋ ਸਿਮਰੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ

ਉਧਰਹਿ ਸਗਲੇ ਕੋਟਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਹ 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇਹ। ਉਥੇ ਖੈਬੜ-ਖਬੜਾਈ ਹੋਈ, ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹਨੇ, ਗਲ ਕੱਟ ਉਹਨੇ ਉਹ ਮਾਰਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਭਾਈ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਹਾਲ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ

ਜਿਸਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ

ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥

ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ

ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥

ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ

ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੦

ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਹ 'ਚ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੂੰ, ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਪਾਸ, ਇਹਦਾ ਮਿਤਰ ਸੀ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਦੂ ਵਰਤ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਭਰਾ ਨੇ ਮੇਰੇ। ਆਫੀਸਰ ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਿੰਨਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਚ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਛੱਡਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਜ਼ਾਲਮ ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜਾ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਲੈਟਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਫ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭੇਜ ਦੇਈਏ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੀਏ। ਐਉਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਫੇਰ ਔਖਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੋ, ਆਪੇ ਹੀ ਉਹ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਨਵੇਂ ਆਵੇ ਪਾਏ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਰੀਸ ਕਰੀ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਮੈਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਆਪੇ ਇਥੇ ਲੋਕ ਆਉਣਗੇ। ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੰਦਰ ਰਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਵੇ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ, ਹੋਰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ-ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਆਵਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਐਸਾ ਘੋੜਾ ਡਰਿਆ, ਇਕ ਪੰਛੀ ਜਾਨਵਰ ਅਚਾਨਕ ਉਡ ਪਿਆ, ਘੋੜਾ ਅਲਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੌੜ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਆਵੇ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਮਾਰਦੇ ਹੀ ਛਾਲ ਘੋੜਾ ਗਿਰ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਸਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਖਬਰ ਆਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਉਹ ਰਾਖਾ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦਾ ਨਾਪਾਕ ਹੋ ਕੇ
ਮਰੇਂਗਾ, ਰੱਖਿਆ ਨਰਾਇਣ ਨ ਕਰੀ।

ਸੁਲਹੀ ਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਖੁ ॥

ਸੁਲਹੀ ਕਾ ਹਥੁ ਕਹੀ ਨ ਪਹੁਚੈ

ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੁਆ ਨਾਪਾਕੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਖਸਮਿ ਸਿਰੁ ਕਾਟਿਆ

ਖਿਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ਖਾਕੁ ॥

ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤਵਤ ਪਚਿਆ

ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ ॥ ੧ ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਧਨੁ ਕਿਛੁ ਨ ਰਹਿਓ

ਸੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸਭ ਭਾਈ ਸਾਕੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਬਲਿਹਾਰੀ

ਜਿਨਿ ਜਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਪੂਰਨ ਵਾਕੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੫

ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਿਹਨੇ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਘਬਰਾਓ ਨਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ, ਬੜੀਆਂ ਗੁੰਦਾਂ ਗੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋ ਗਏ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸਾ ਧਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣੀ ਜਾਂਦੇ, ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਬਣੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਗਈ। ਭੜਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਹੁਣ ਜੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਕਰਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਰਾਜ ਲੈ ਲਏਗਾ। ਕੰਨ ਕੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ। ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਭੜਕਾਇਆ, ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਭੜਕਾਇਆ। ਅਖੀਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਪੱਤਰਣ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਗੱਲ ਬਣਾਈ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਨੇ, ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ, ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਕਰੀ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ। ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਲਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਟਿਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਹਮਾਯੂੰ ਆਇਆ, ਬਾਬਰ ਆਇਆ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਸੋ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਭੜਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਚੰਦੂ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਖਤਰਾ ਆਪ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਵਿਲਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਉਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਕਰਮੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੁਣ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾ। ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਤੂੰ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰੇ। ਸਪੇਰਾ ਮਰਿਆ, ਦਾਈ ਮਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਰਿਆ, ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਮਰਿਆ, ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਮਰਿਆ, ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆ ਮਰਿਆ ਹੀ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਰੋਜ਼ ਚਿਤਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ

ਬੁਰਿਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਾਂਈ, ਰਾਹ 'ਚ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬੇਟਾ, ਜੋ ਕੁਛ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਸਬਰ ਕਰ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਕੁਆਰੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਿਆ, ਖੁਸਰੋ ਵੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਥੀ ਜਿਹੜੇ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੱਲ ਵਿਚ ਮੜ੍ਹਾ ਕੇ ਧੁੱਪੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ ਖੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, 700 ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਬੁਲਾਓ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ਨੂੰ। ਮੇਖਾਂ ਗੱਡਦੇ ਸੀ ਰੱਬਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਸਜਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਅਸਲੀ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਰਜਨ ਮੱਲ ਉਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬੜੀਆਂ ਲੁੱਤੀਆਂ ਲਾਈਆਂ, ਅਖੀਰ ਓਸਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਓ, ਤਿਲਕ ਦੇ ਦਿਓ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਗੁਰਿਆਈ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆਈਏ।

ਸੋ ਸੰਗਤ ਬੇਅੰਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ। ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ
ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੦੧

ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਆਵੇ ਜੀ,
ਉਹ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ ਮੇਰਾ।

ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ
ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥

ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ
ਵਿਛੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੦੧

ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ ਪਿਆਰਿਓ, ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪਿੱਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਛੱਡਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਨੇ, ਆਪ ਨੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਆਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਿਓ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ? ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ
ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਛੜੇ।

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੯

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ, ਬੜੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਨਗਾਹਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਦੇਖਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਕੁਛ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਐਸਾ ਬਚਨ ਤਾਂ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਅੱਜ ਧਰਮਸਾਲਾ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਸਿੱਧੇ ਅਰਥਮੱਲ ਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋ, ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਜਾਨਣਹਾਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗੂੰ ਤੜਫਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾਤ ਰਹੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਰਥਮੱਲ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਇਥੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਆਏ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਅਗੰਮ ਵਾਚ ਲਿਆ ਅਸੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਇਥੇ ਛੱਡਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਝੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ।

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ

ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੩

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂ

ਸਕਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40 ਵੇਂ ਦਿਨ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। 40 ਦਿਨ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲਈਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਥੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਐਉਂ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਪੱਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜੀਦਾ। ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਕਰੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੌਰ ਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਰੱਖਦੇ ਓ। ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਗੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦਿਤੀ। ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰਾਇਆ ਤੇ ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵੀ ਵੈਰੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਵੀ ਵੈਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੋਖੀ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ -

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ

ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ

ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥ ੧ ॥

ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ

ਪੁਰਿ ਰਹਿਓ ਸੂਬ ਠਾਂਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੦

ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਹਚਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਭ ਇਕ ਹੈ ਇਥੇ ਦੋ ਨਹੀਂ। ਨੇਕ ਅਮਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਦ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਫਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੋਜਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੀ ਅਸੀਂ ਭਗਤੀ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਸਿਖਾਲਦੇ, ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਖਲਕਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਇਕ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਜੀ,
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ।**

ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਹੈ ਇਥੇ ਗੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਨਾ ਪੜ੍ਹ।

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ ॥

ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ ॥

ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ

ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥

ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੀਰਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ -

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ

ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਬਾਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛਾਕਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਇਥੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਪਾਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ-ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕਰਿਆ, ਮੌਰਾਂ ਭੇਟ ਕਰੀਆਂ। ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਇਲਹਾਮ ਆਇਆ ਉਹ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਤੀਸਰਾ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਥਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੱਬਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਲ ਪਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਕੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦਾਣੇ ਦੇ ਦੇ, ਮਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਲਓ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਏ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਦਾ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ, ਨਾ ਸਿੱਖ ਦਾ। ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ

ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਇਕੀਕਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਆਪ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇਹ ਭਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਮਾਰਨ, ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇਗਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਚੰਦੂ ਕੋਲ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਠਹਿਰ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮਿਲਾਂਗਾ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਏਸ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਸਾਡੇ ਖਤਰੀ ਭਰਾ ਨੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸਾ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜ ਚਾਰ ਦਿਨ 'ਚ ਆਇਆ ਸਮਝ। ਛੁਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਏਸਨੂੰ ਤੇ ਲਾਲ ਹਵੇਲੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਕਮਰੇ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਨੇ ਆਪ, ਕੋਈ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਥੇ ਬਿਠਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਓਹੀ ਸਵਰਗ ਹੈ।

ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ

ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ ॥

ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਾਜਾ ॥

ਸਭੇ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਥਾਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੩

ਤੇਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ, ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦੂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤਾਈ ਤਾਂ ਬਚੀ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੇ ਛੁਟਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਬੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਦਾ ਤੂੰ ਡਰਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰੇ ਜਗ ਸਾਰਾ,
ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ।**

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰ ਸੰਤ ਮੁਏ ਕਿਆ ਰੋਈਐ

ਜੋ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ ॥

ਰੋਵਹੁ ਸਾਕਤ ਬਾਪੁਰੇ ਜੁ ਹਾਟੈ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੌਤ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਡਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਮੌਤ ਹਿਆਤ ਹੈ ਤੂੰ ਜੋ ਕੁੱਛ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਉੱਚਾ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਤਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਫਿੱਕੇ ਬੋਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਮਝ ਲੈ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ। ਤਲਮਿਲਾ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਅਜੇ ਮੌਕਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਰੋਟੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਬੈਠਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਖੜ੍ਹੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰੇ ਪਾਣੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਹਿਣ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਰੋਟੀ ਦਿਓ। ਜੇ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮੈਂ ਲੇਟ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੇਟਣ ਦਾ। ਪੰਜੇ ਸਿੱਖ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਕਲੀਫ ਦੀ ਕੱਟੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁਛ ਸੋਚਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਸੋਚਣਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸੋਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ। ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਆਪ।

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੯

ਡਰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਭਉ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੌਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਮਰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧਾਰਨਾ - ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਗ ਜੀਉਂਦੇ,

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੩

ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇਈਂ। ਤੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਚਿੱਤ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਗਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਵੱਡਾ। ਪਾਣੀ ਉਬਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਲਓ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਬਾਲਾਂਗਾ, ਅਜੇ ਵੀ ਸੋਚ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ

ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ 'ਸਤਿ.....ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਐਉਂ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੀਤਲ ਜਲ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਨੇ। ਅਸਮਾਨ ਕੰਬ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਗ੍ਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਐਨੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਸਹਿ ਰਹੋ ਓ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਸਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਜੇਰਾ
ਪਿਆਰੇ ਲੋੜੀਏ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ।

ਫਰੀਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ

ਦਿਲ ਹੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ ॥

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਕੋਈ ਟਾਹਣੇ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਫਲ ਸਿੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਜਿਗਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਬਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ, ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮ ਦਿਓ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਆਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਰ, ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ? ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਇਹ ਸੋਚ। ਜਰ, ਜਰਨਾ ਹੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਐਸਾ ਭਾਣਾ ਕਿਉਂ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ, ਪ੍ਰਾਣਾ ਬਚਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕਈ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ 'ਚ ਰਹੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚਲਦੀ ਰਾਉ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕ ਲਈ,

ਘਰ ਵਿਚ ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਆਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਵੀ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਭਾਈ ਕਮਲੀਏ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਈਏ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਖਰਚੇ ਵਧ ਗਏ ਨੇ, ਨਾਲ ਇਕ ਘੋੜਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਤੇ ਘੋੜਾ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਬੈਠੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਓ। ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਭੀੜ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ, ਭਾਈ ਕਮਲੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਬੈਠ ਜਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ, ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਆਏ ਕੋਲ ਦੀ, ਇਸਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ। ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਘੋੜਾ ਦੇ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਉਦੋਂ ਬਾਠੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਈਆ ਗਿਣ ਲਓ ਭਾਈ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਓ। ਰੁਪਈਆ ਗਿਣ ਲਿਆ। ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਕਮਲੀਆ! ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਕੋਈ ਮਲਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਖਿੜੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਬੈਠਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ? ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਐਉਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਹਦੀਏ ਮੰਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਹੁਣ ਵਾਰੰਟ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ।

ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣੇ। ਗੁਰਸਿੱਖੋ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਛ ਕਰ ਲਏ। ਜੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਐਨੀ-ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇਗੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸੋਚ ਲਓ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੋਰਖ

ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸੁਲਾ ਦਿਤੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਲੱਗੇ ਓਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰੂੰ ਸੰਸਾਰ, ਤਾਕਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ? ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤਾ ਡਰਦੇ ਨੇ, ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰਨੀ ਹੈ ਅਸੀਂ, injection ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਇਹਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ? ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ।

ਆਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਤ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਦੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ! ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਲਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਮਸਤੂਆਣੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਗਈ, ਆਪ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸੀ ਰੋਹੀ ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਤਰ ਕੀ ਕਰੀਏ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਗੜਵੱਈ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰ, ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਲੈ, ਆਹ ਟਾਹਣੇ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੋਹ, ਜਲੇਬੀਆਂ, ਬਰਫੀਆਂ, ਲੱਡੂ ਜੋ ਮਠਿਆਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਝਾੜ ਲੈ। ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਏ ਮਠਿਆਈ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਛਕਾਈ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸੇਵਾ? ਇਕ ਦਰਖਤ ਦਾ ਟਾਹਣਾ ਹੀ ਹਿਲਾਈ ਗਏ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਰਫੀਆਂ ਝੜ-ਝੜ ਕੇ, ਲੱਡੂ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਝੜ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਓਹਨੀਂ ਆਏ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾ ਦਿਖਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ! ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਇਹ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਆਉਣਗੇ, ਸਹਿ ਲਿਆ

ਕਰਨਗੇ। ਜਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਗੋਰਖ ਮੁੜ ਗਿਆ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤਵੀ ਗਰਮ ਕਰ ਲਈ, ਆਟਾ ਸੁੱਟਿਆ, ਜਦੋਂ ਜਲ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਨ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਠੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਠੇ, ਜਾ ਕੇ ਤਵੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਚਿੜ-ਚਿੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਾਸ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੀਆਂਮੀਰ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਕਸ਼ਟ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਯਾਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਆਪ ਨੇ ਅਸਟਪਦੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋ ਸਮ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਰਹਿਣਾ, ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਏ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ
ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੩

ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਦੁਖੀ ਹੋਵੋ, ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਮਿੱਠਾ ਲੱਗੇ, ਮਿੱਠਾ ਲੱਗੇ, ਮਿੱਠਾ ਲਗਦੈ, ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ।

ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ। ਸੋ ਇਹ ਭਾਣੇ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਣੇ ਦਾ ਸਬਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੇ। ਚੰਬਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਤਵੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ, ਜੁਲਮ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਆਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਡੋਲੁ ਗਏ, ਡੋਲਿਆ ਨਾ ਚਿੱਤ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਡੋਲ ਗਏ ਕਿ ਐਡਾ ਪਾਪ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਥਾਂ ਪਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੋਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਗਉ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖੱਲ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਓ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਧੁੱਪੇ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਿਆਂ। ਬਾਕੀ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਭਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਹੁਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ।

ਕਈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਗੋਤੇ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਇਧਰ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ, ਕੁਛ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੇ ਮੁਖ 'ਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ, ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟੀ! ਮਨਮੁੱਖ ਦਾ ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਇਸ ਪਾਪੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਾਂਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਵੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਈਂ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਸੋ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ 'ਚ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਾ ਆਓ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਭਾਣਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ।

**ਧਾਰਨਾ - ਓਹੀਓ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਭਾਉਂਦੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਕਾ।**

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੩

ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਾ ਪਵੋ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਅਸੀਂ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੀ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਰਹਿ

ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਾਧਿਸ਼ਟ ਹੋਏ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਸ਼ਾ ਮੰਗਾ ਲਈ ਤੇ ਕੁਸ਼ਾਂ ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਚਾਦਰਾ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਿਚ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਧਰ ਕੀ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜੈ-ਜੈਕਾਰਾਂ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ,
ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰੇ ਦੁਨੀਆਂ।**

ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਗਏ। ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗਏ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਰੁਲ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਰਹਿਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੋ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰੋ, ਮੌਤ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਅਸੂਲ ਨਾ ਹੋਇਓ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਹੈ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਪਿਆ ਜਿਨ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ

ਉਹਦਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ।

ਨਾ ਜੁਨੀ 'ਚ ਆਇਆ, ਨਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ 'ਚ ਆਵੇ। ਈਸਾਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਈਸਾ ਜੀ, ਕਿ ਐ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਝੱਲ ਲਏ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸੁਖੀ ਵਸੋ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਹੋਏਗਾ। ਤਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਏਗਾ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪ ਮੈਂ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ, ਨਿਹਚਾ ਕਰਿਓ, ਜਿਹੜਾ ਈਸ਼ਵਰ 'ਤੇ ਨਿਹਚਾ ਲਿਆਏਗਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏਗਾ। ਈਸਾਈ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਈਸਾ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(*****)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਦੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਨੋਟ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ 17 ਜੂਨ 1918 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਪਣੀ ਕਥਾ, ਆਪਣੇ 83ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਵਖਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਨੂੰ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਹੇ ਓ। ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਤਜਰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਬੁੱਢਾ ਹੋਆ ਸੇਖ ਫਰੀਦ

ਕੰਬਣ ਲੱਗੀ ਦੇਹ।

ਜੇ ਸੈਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਜੀਵਣਾ

ਭੀ ਤਨ ਹੋਸੀ ਖੇਹ।

ਅਸਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦੈ। ਆਪ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਓ, ਬਾਹਰੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਏ ਕਿ ਜੀ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋਇਐ, ਅੱਜ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਅੱਜ 17 ਜੂਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ 17 ਜੂਨ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ 17 ਜੂਨ ਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ 20 ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੇ ਵੀ 20 ਤਰੀਕ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਰਗਜ਼ ਤੋਂ ਟੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਿਐ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਥੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਭਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਜਾਣੈ ਕੀ ਉਥੇ ਵੀ ਐਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੋਏਗਾ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੇ -

ਇਕ ਦੂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀਆ

ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ - 762

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਐ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦੈ, ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ ਓਨਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਭਾਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ -

ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ

ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - 1368

ਮੈਂ ਖਿੱਚ ਖਾ ਗਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ, ਵੈਸੇ ਓਥੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਨਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ। ਉਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦਿਸੀ ਜਾਣੇ ਭਗਵੇਂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਿਐ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਧੂ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ, ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ, ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਿਨਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ, ਉਹ ਹੋਰ ਅਕਲ ਹੈਗੀ, ਇਹ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ

ਵਰਤਣੈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣੈ, ਇਹ ਅਕਲ ਮੈਨੂੰ ਆਈਓ ਨਹੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ। ਇਹ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੋਚਦਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਵਲ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਜੀਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੰਘੀ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕਾਰਜ ਮਿਲਿਐ ਇਹ ਬੜੀ ਔਖੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੀਗੀ, ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਜਨਮ ਲੰਘਿਆ, ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ, ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਬਰੋਟੀਆਲਾ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀਗੇ।

ਉਥੇ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਸੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਕਿ ਬੋਹੜ ਹੈ, ਕੋਲ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ, ਰਸਤਾ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਧੂਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਕ ਬੀਬੀ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾਇਆ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਹ ਜਨਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ, ਨਾ ਲੈਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਡੇਰਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣਾ, ਆ ਗਏ ਪੁਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲੈਣੇ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਬੋਹੜ ਸੀਗਾ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਕਪੀਨ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਧੂਣਾਂ ਬਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਅਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਅਜੇ ਜਿਹੜਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਤ ਸਨ ਉਹ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਤਪ ਵਾਲੇ ਸੀਗੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਜੇ-ਜਿੱਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਸੁਣਦੈ ਤੁਰ ਜਾਂਦੈ ਘਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਘਰਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ

ਸੀਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਕਿਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੋਣੈ, ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ, ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੇਫਿਕਰ ਸੀਗੇ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੋਲਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐਵੇਂ ਈ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਐ। ਸੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਰਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦੈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਗਏ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ, ਜਦ ਢੱਕੀ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੱਕੀ ਵਿਚ। ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਦ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ। ਉਹ ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਤੱਕੜੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਛੇ ਬੋਰੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਬੋਰੀ, ਛੇਵੀਂ ਬੋਰੀ ਤੇ ਵੀ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਕ ਖੱਡਾ ਸੀ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਨਾ ਹੋਇਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਐ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ 'ਚ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੱਕ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਪਿਆਰ ਵੀ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਿਆ ਜਦ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸੀਗੇ ਸਾਧੂ। ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰੀ

ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਾਂ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਲੰਘ ਗਏ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸਾਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?” ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਕਾ ਤੈਨੂੰ ਪੁਛਿਐ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸਦਾ ਜੀ।” ਇਕ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰਾ ਮਿੰਟ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪਈ ਕਿ ਲੈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਖਾਮੋਸ਼।” ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਵਾਰਾ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ। ਅਵਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ

ਸੀ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਸੀ, ਪਰਖ ਸੀ, ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਹ ਰਿਹਾ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ, ਸੱਚਮੁਚੀਂ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ

ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਓਗੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ? ਇਹ ਕਮਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਊਗਾ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਲਊਗਾ ਕੋਈ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧੱਖਾ ਦੇ ਦਊ। ਥਹੁ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ।



ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਜੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਐਨੇ 'ਚ ਮੇਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਤਾਂ ਕੁੰਡਾ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਦਾ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਿੰਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ?” ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਨਾਉਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ। ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਬਰੋਟੀਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਲੇਟ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ

ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ ਚਲ ਪਓ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭੌਣੀ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਡੋਲ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾ। ਐਨੀਓਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 45 ਮਿੰਟ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹੇ। 45 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਨਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਣਾਐਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈਗਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬਣਿਆਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਿਆਂ। ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਮੈਂ ਜੋ ਬਣਿਆਂ ਇਹਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਰੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪਿਆ ਸਾਡਾ, ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਦਾੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਟ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਇਕ ਕਦਮ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਉਹ ‘ਜੀਵ’ ਲਾਹ ਦੇ, ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੈਗਾ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਬਣਾਐਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ। ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ,



ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ

ਕਦੇ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸੱਜਣ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ

ਰੋਂਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀ ਇਕੱਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਗੱਛੇ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਕਰਦੈ, ਪਾਠ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦੈ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ?” ਓਦੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਸਰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੈ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦਾ ਹੁੰਦੈ ਇਹ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਣਾ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਇਹਨੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ

ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਏਸੇ ਧੁਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਰੀਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ। ਬੀਜੀ ਦਾ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗਣ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ

ਨੇ। ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰੋਈ ਜਾਣੈ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ। ਜਦ ਆਵੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਥੇ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੱ ਹੱਥ ਪਾ ਲਈਦੈ, ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ, ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹੋਈਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਆਇਆ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਖਤਮ ਹੋਏ, ਸਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਮੈਂ ਇਕ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਜਿਹੜੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾਂ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਦੇ ਸੀ ਉਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ, ਨਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਲਾਓ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਉਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੈ ਲਊਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਮਜ਼ੂਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਉਹ ਕੀ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਡਾਈ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੈ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਕਿਆਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ

ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ੧੯ ਸਤਿਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣੈ। ਕਿਆਰੇ ਲੰਬੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੂਰੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੋ ਗਈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣੈ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਵੇਂ ਫਾਰਮ ਆਏ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਫਿਰੇਗੀ, ਉਥੇ ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਲੈ ਗਈ ਫੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। 60 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਉਹ ਐਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ, ਤੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਹੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਇਥੇ। 4 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ

ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਊਂਗਾ। ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਇਲਾਕਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਮੂਹਰੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਯਾਨਿ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ



ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾ ਨਿਆਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਝੋਂਪੜੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਵਿਚੀਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੀ। ਕਰਾਚੀ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀਆਂ ਇਕ ਬੈਂਡ ਕਵਰ ਸੀ, ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਪਾਹ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਆਪ ਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ, ਇਹਨੇ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਪਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਹਿ ਲਾ ਕੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ।

ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਓ, ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਉਹ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਖੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਦਰਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਸਭ ਪਏ ਰਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਛਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ।

ਉਹ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਾਣਿਆਂ। ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਗੁੱਸੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਫੇਰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

ਉਹ ਦਿਨ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਜਾਨਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਦੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਈ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਸੀ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਾਲ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕੱਲਾ ਰੋਇਆ ਕਰਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੈਗੇ। ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੋਲਦਾਂ



ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਣੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਕੋਈ ਐਸੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਕਰੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਨਾਂ। ਜੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਐ, ਸਿੰਧ 'ਚ ਹੋਇਐ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹੋਇਐ, ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ

ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਕਿ ਇਹਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਗਏ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਹੋਂਸਲਾ ਰੱਖਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਾਕਫ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਓਹੀ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਇਕੋ ਨੇ ਦੇਣੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਸ ਰੱਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਸੱਜਣ ਬਣਾਇਐ। ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਝਿਐ। ਆਹ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥ ਅੰਗ - 1102

ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਓ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰ ਲਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਖੇਲ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਮਾੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਸਦਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਸਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ
ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥
ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ
ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥**

ਅੰਗ - 876

ਸੋ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਰਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਦਾ ਕੋਈ।

**ਜੇ ਸਉ
ਵਰਿਆ
ਜੀਵਣਾ ਭੀ
ਤਨੁ ਹੋਸੀ
ਖੋਹ॥**

ਅੰਗ - 1380

ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਕ ਤਾ ਅ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ

ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਛਪਰੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਭਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੀਜ਼ ਮਿਲੀ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ, ਮੁੜ ਕੇ ਲੀਜ਼ ਮਿਲ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਆਇਆ, ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ, ਫੇਰ ਗਲ 'ਚ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਾਰਪੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਜਨੇਊ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ



ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ 2001 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੁਰਾਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੁਛ ਹੁੰਦੈ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਿਆ ਮੈਂ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਾ ਹੀ ਗਿਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹੀ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

**ਜਿਸੁ
ਪਿਆਰੇ
ਸਿਉ ਨੇਹੁ
ਤਿਸੁ
ਆਗੈ ਮਰਿ
ਚਲੀਐ ॥
ਧ੍ਰਿਗੁ
ਜੀਵਣੁ
ਸੰਸਾਰਿ
ਤਾ ਕੈ
ਪਾਛੈ
ਜੀਵਣਾ ॥
ਅੰਗ -
83**



ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ, ਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਹੁਣ, 82 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, 83ਵਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੈ। ਸਿਹਤ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੰਦੈ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਭੋਗਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਭੁਗਾ ਕੇ ਮੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੇਰੁਖੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦੈ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਠੰਢੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਝੁੱਪੜੀਆਂ 'ਚ ਵਸ ਜਾਓ। ਟੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਹੈਗੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ

ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਿਆ ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਇਹ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਘਰ-ਘਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਆਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਏਕੜ ਕਪਾਹ ਬੀਜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਇਹ ਸਿੰਘ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤਾ ਖਰਚ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ, ਟਿੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਗੜ੍ਹਵਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਣੇ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੈਂ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਮ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਸੋਟੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਵੀ ਜਾਈਦੈ, ਉਹ ਐਉਂ ਚੌੜੀ ਕਰ ਲਈ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਹਰੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ

ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਅੱਗ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿਉ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਚਾਹੇ ਜਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁਟਣੈ, ਸੁਟਣੈ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਚਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ। ਮੈਂ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਘਰ ਭੇਜਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਲੇਕਿਨ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਕਰਮਗਤੀ ਐਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਉਣੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੈਣੇ-ਦੇਣੇ, ਔਖੇ-ਸੌਖੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ, ਇਹ ਤੂੰ ਭੋਗ ਲੈ। ਤੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖ, ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੁਣ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਐ। ਨੁਕਸਾਨ



ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਹ ਬੜੀ ਟੇਡੀ-ਮੋਢੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਬਗੈਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਠ ਦਾ ਕਦੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਠ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਉਂਦੈ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ

ਕਿ -

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ
ਚਿਤਵਹਿ
ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ
ਹਰਿ ਜੀਉ
ਪਰਿਆ ॥**

ਅੰਗ - 10

100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਪ ਲੈ ਕੇ ਆਉਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰੁੰਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ,

ਅਬਾਦਕਾਰ ਸੀਗੇ, ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟੋਡਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਰਾਹ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੀਗਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਏ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਈ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਪੂ ਅੱਜ ਤਿੰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਬੀਬੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ, ਤੀਸਰਾ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ੍ਹੇ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੀਜਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੈਗਾ। ਉਤਾਬਾ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ ਮੁੰਡਿਆ ਗੁਰਪਾਲ, ਜਾਹ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਬੈਠੇ ਸਵੇਰ ਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਪੂ ਬੁਲਾਉਂਦੈ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖਾਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਕਰਾਹ

ਚਲਾਉਣ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਹ ਕਰਾ ਲੈ, ਇਕ ਰੋਟੀ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਅੜ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਬਲਦ ਜੋੜ ਦਿਤੇ, ਮੈਂ ਕਰਾਹ ਦਾ ਕੰਨਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਐ ਕਰਾਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਤੇਰਾ ਰੋਟੀ ਜੋਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਮੇਰੀ ਆਈ। ਛੋਟਾ ਸੀ 18-19 ਸਾਲ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਰ ਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ, ਮੈਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ 'ਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ! ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡਾਉਂਗਾ।



ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਛੁਡਾ ਦੇਂਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੁੰਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਊ ਜੀ! ਮੈਂ ਛੱਡੀ ਸ਼ਰਾਬ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਨਸ਼ਵਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਂਗਲ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਡੁਲ੍ਹ ਗਈ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਐਨੀ ਕੁ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਆਹ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾੜ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੈ।” ਜਦ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਾਥੀ, ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹਨੇ ਦੁਫੇੜ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਇਆ। ਘੁਮਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟਿਆ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆਇਆ, ਪਿੰਡ ਵੀ ਓਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ 1957 ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰਚੇਜ਼ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮਿਲਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇਕ ਠੇਕਾ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆਇਓ। ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲਓ ਛੇ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਪਰ ਲਿਖੋ ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਇਹ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਆਇਆ ਅੱਜ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਆ ਲਓ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਿਰਫ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਜਨਰਲ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਡੇਗ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਮਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿੱਡਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਕਿਸੇ

ਤੋਂ ਵੀ। ਸੋ ਦਸਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਸਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਅਫਸਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸੀਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਦੇਖ, ਤੇਰੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲਗ ਕੇ ਇਥੇ ਤਕ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਥੱਲੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹੋਰ ਨੇ, ਆਹ ਪਈਆਂ ਨੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਫਾਇਲਾਂ। ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਤੂੰ ਕੱਢਦੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ ਕਿ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੂੰ ਆਉਂਦੇ ਤੇ 11 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਨੌਟ ਸਾਹਿਬ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਰਜਾ ਹੁੰਦੇ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੁੰਦੈ? 18 ਸੈਕਟਰ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਨ ਕੱਢ ਲਓ ਤੇ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਇਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐ, ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ, ਤੱਕ ਐਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾਂ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਇਕ ਬੰਬ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਇਕ ਬੰਬਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਖੇਤੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰੂਗਾ, ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਕੀ ਕਰੂਗਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਹੁਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ, ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਜਦ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਰਖਦੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ ਕਿ -

ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੇ ਕੀ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚ

ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 463

ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ 1958 ਦਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ, ਕਦੇ

ਕੋਈ ਭੋਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਮੇਰੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀਟ ਤੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਗੈਰ ਦੱਸੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕੱਢੋ ਪਾਣੀ ਇਹਦਾ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਖੇਤ 'ਚ ਕਣਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਊ। ਖੇਤੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਵੀ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਥੇਰਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਟਰੱਕ ਲੈ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਗੁਦਾਮ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣੇ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। 13 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, 52 ਹਜ਼ਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਨੈ। ਆਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਏ ਆਏ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾਣੀਐ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਉਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ ਮੈਂ ਆਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜੀਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਜੇ ਆਉਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਾਰ ਚਲਾਓਗੇ ਜਾਂ ਜੀਪ ਚਲਾਓਗੇ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਕੀ ਅੰਗ - 49 ਤੇ

ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ, ਜਨਮ
ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ।
ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ
ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ
ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ
ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਪਾਈਦੈ।
ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਰ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਰਾਜਸੀ ਦੁੱਖ, ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ, (ਵਿਗਿਆਨ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ) ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, super energy ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ, ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜੋ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਨੂੰ

ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਏਸ ਨੂੰ 2 ਖਰਬ, 15 ਅਰਬ ਸੈਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, 215 ਖਰਬ ਸੈਲ। ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜ ਐਨੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ 20-25 ਜਨਮ ਜਾਂ ਸੌ ਜਨਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਨੀਆਂ ਕੁ ਇੱਟਾਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
ਅਸਬਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਐਹ ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਪਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਪੈ ਕੇ ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਐਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ। ਓਨੀਂ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਸਰੀਰ ਸਾਂਭ ਲਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, 11 ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲਾਈਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਬਲਬ ਲਾ ਦਿਓ, ਪਟਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਔਹ ਜਾਏਗੀ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਟਿਊਬਾਂ ਲਾ ਦਿਓ, ਟਿਊਬਾਂ ਸਭ ਭੰਨ ਦਏਗੀ, ਫਿਊਜ਼ ਕਰ ਦਏਗੀ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਤਾਕਤ ਫੇਰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। 440 ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, 220 ਘਰਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ 110 ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਬ ਨਾ ਸੜਨ, ਕੰਮ ਚਲ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਇਹ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਜੀਵ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੇ-ਹਿਸਾਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਹਉਮੈ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਸਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਰਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਿੱਚ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ, ਜਾਂ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਬਿਜਲੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਕਾਲਖ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਾਰਬਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ। ਫੇਰ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੯

ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੰਗਲ ਚੜ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ, ਉਹ ਦੂਰ ਕਰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਓਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸਬੰਧ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੧

ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਏਧਰੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ, ਸਾਡੀ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਸੁਰਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਜੁੜ ਗਈ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣ ਗਏ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਿਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਏ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਜਦੋਂ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਨ 'ਚੋਂ ਮਿਟ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੬

ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੁੰਦਾ, ਆਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਟੂਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਆਹ ਹੁਣ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੋ ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਲੋਕ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ 'ਚ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਥੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਹ, ਚਾਹੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਹ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਜਪ ਲਓ, ਕੋਈ ਅਰਬੀ 'ਚ ਜਪ ਲਓ, ਕੋਈ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਜਪ ਲਓ, ਕੋਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਚ ਜਪ ਲਓ। ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਜਪ ਲਓ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਬੰਗਲਾ ਬੋਲੀ ਐ, ਉਡੀਆ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ ਚਾਈਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ 'ਚ ਜਪ ਲਓ ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਰਸ਼ੀਅਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਚਾਈਨੀਜ਼ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਕਣਕ ਓਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਉਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਚਾਹੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ 'ਚ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਦੂਸਰੀ ਹੈ ਸੇਵਾ, ਸੇਵਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਨਾ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੇ ਕਹਿ ਦੇਈਏ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਾਂ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ, ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋਚਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੇਰਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਿਤੇ ਐਵੇਂ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਘਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਦੋ ਲੜਕੇ ਸੀ ਆਪ ਦੇ। ਆਪ ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਸੌਦਾ ਵੇਚ ਲੈਣਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਮ ਬਹੁਤਾ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਖੱਲੇ, ਸੁਰਤ ਲਾ ਲੈਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣਾ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ

ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਜੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਬਹੁਤ ਲੋਚਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਢਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, 71 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਆਪ ਦੀ। 71 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀ। ਅਸੀਂ 71 ਸਾਲ ਦੇ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਲਗਨ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਾਫਿਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੁਸਾਫਿਰ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨੇਤਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦਿਸਣਾ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੰਦ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪੈਰ ਚਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਹੱਥ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਉਤੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੰਮ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਚਲੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਬਈ ਕਰਿਆ ਨਾ ਕੁਛ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਬਾਲ ਸਖਾਈ
ਜਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ-ਜਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ
ਛੱਡ ਗਏ।**

**ਚਬਣ ਚਲਣ ਰਤੰਨ ਸੇ ਸੁਣੀਅਰ ਬਹਿ ਗਏ ॥
ਹੋੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਬਾਹਰ ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਮਾਂ ਬਾਪ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਂਗਲੀ ਲਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਉਹ?

ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

**ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ ॥
ਅਗਹੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੮

ਰੰਗ ਵਟਾ ਲਿਆ ਦਾੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਚਿੱਟੇ ਆ ਗਏ, ਕਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਖਾ ਗਈ, ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਖਾ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਆਇਆ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਸਮਾਂ। ਜਿਹਨੂੰ ਸੌ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸੌ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਪੰਜਾਹਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕੋਈ ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਸਾਧੂ ਦੇਖੀਏ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਦੇਖੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਲੰਘਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੰਗਾ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਭਗੀਰਥ ਨੇ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੱਤਰ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਨਾਉਂ ਭਗੀਰਥੀ ਹੈ ਤੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੰਗਾ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਕਿ ਜਾਓ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜਦ ਤੀਰਥ ਸਾਫ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਮੈਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਫੁੱਲ ਪਤਾਸ਼ੇ ਵਗੈਰਾ ਪੂਰੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ, ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਜਾਣਾ, ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਸੰਗ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਪੈਦਲ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫੇਰ ਤੁਰ ਪੈਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੱਜ 71ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ਤੇ 20ਵੀਂ ਵਾਰੀ ਚੱਲੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਬਚਪਨ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਛੁੱਪ ਗਿਆ ਬਚਪਨ, ਜੁਆਨੀ ਲੰਘ ਗਈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗਫਲਤ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਕੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਲੰਘਾ ਦਿਤੀ ਜਵਾਨੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੁਢਾਪਾ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸੱਠੀਂ ਕੇ ਬੁਢੇਪਾ ਆਵੈ

ਉਹ ਵੀ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵੀ ਤਾਕਤ ਘਟ ਗਈ, ਹੁਣ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਹੋਰ ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੈਂ ਸਾਧਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ

ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਖਿਆਲ ਆ ਕੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਨੇ-

**ਧਾਰਨਾ - ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ
ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ਜੀ।
ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥**

ਅੰਗ - ੨੩

ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀ ਦਾ ਦਾਸ? ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਦਾਸ ਵੱਡਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੀਰਥ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ
ਤਾਈ**

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਲੋਚਦਾ ਹੈ?

**ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੀਰਥਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦੇਣ, ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੀਰਥ, ਉਹ ਫੇਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕੋਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਭੇਜ। ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਭੇਜ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਧੂ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਤੀਰਥਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੂਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇੜੀ
ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩**

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੋ, ਇਥੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ

ਨੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ pin drop silence ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਆ ਜਾਣ। ਜਿਥੇ ਕਲਜੁਗ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ। ਉਹ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪੂੜ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਖੋਟੀ ਮਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੂੜ। ਬੇਅੰਤ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਏਸ ਪੂੜ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਪੁਰਾਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਨਵਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ। ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਸੀ ਬੀਬੀ ਭਗਵਾਨ ਕੌਰ, ਰਾਮਪੁਰ ਵਿਚ। ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੇ ਫਾਰਮ ਨੇ, ਇਥੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ, ਬੀਮਾਰ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕੈਂਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ, ਗਰਦਨ ਮੁੜ ਕੇ ਪਿੱਠ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ, ਨਾ ਖਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀਗੇ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ। ਕੈਪਟਨ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੂੰ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਜੋ ਸੇਵਾਦਾਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਸੰਸਾਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਕੁਛ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਐਨੇ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ, ਏਸੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਆਪ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸਵੇਰੇ ਹੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਹੱਥੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, 300 ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣਾਈ ਸੀ ਆਪ ਨੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਗਿਲੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਚਿੰਬੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇ ਲਾਹ ਲਈ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਹਲ ਹੈ ਨਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਲਾਹ ਲਿਆ। ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਲਾਹ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ ਜਿੱਥੇ ਫੌੜਾ ਹੈ ਉਥੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ, ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜਭਾਗ ਦੇਖਣੇ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਇਆ ਬੀਬੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਉਹਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਠ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ, ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਬੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਰੀਦ ਲਈਆਂ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੋਈ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸੌ, ਪੰਜ ਸੌ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਲੜਕਾ ਐਮ.ਐਲ. ਏ ਹੈ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ, ਗਿਆਨੀ ਹਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਯੂ.ਪੀ. ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧੂ ਦੀ ਧੂੜ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਧੂੜੀ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਧੂੜਿ ਦੇਹਿ

ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੪

ਸੋ ਤੀਰਥ ਨਾਲੋਂ ਸਾਧੂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਜੋ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾਏ ਸਾਰੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜਾ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਥੇ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਦੋ ਪਿਆਰੇ ਬਚਦੇ ਸੀ, ਹੋਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਚਲਾਓ, ਰੁਕਣ ਨਾ ਦਿਓ ਏਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 11ਵੀਂ ਥਾਉਂ 'ਤੇ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਹੁਣ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅੱਠ ਪਹਿਰ, ਜੇ ਤੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਕਹਿੰਦੀ, ਅਸੀਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਰਹਿ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਾਸਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ 500 ਮੋਹਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੇਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਉਨੇ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ, ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੋਗਰਾਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਿਆ। ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ

ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਜਣੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਲਾਇਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਸ਼ਸਤਰ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਸੀ, ਚੇਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਲਾਇਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ? ਬੂਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾ ਦੇਵਾਂ? ਨਾ, ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਉਂ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਈਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਤੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਅੰਗਰੇਜ਼। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 88 ਲੱਖ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 13 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਰਦਮ ਸ਼ਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਆਈ 13 ਲੱਖ 51 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿੰਨੇ ਘਟ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੋਈ 70-75 ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਘਟ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਮ ਗਏ 10-11 ਸਾਲ 'ਚ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਘਟਦੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਲੱਖ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਵਗੈਰਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਨੇ ਅਸਲੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈ ਲਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਚੂ ਬਣਾ ਲਓ, ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਹੋਰ ਦੱਸ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਇਥੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਰਾਤ ਕਿਤੇ ਠਹਿਰਦੇ, ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਹੌਂਸਲਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਡੋਲਿਓ ਨਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨਿਕਲ ਆਵੇ, ਉਹਦੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕੰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਬਾਰੂਦ ਵਗੈਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵਗੈਰਾ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੱਕ ਕੰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਖਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰੱਕਤ ਨੂੰ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਕੱਟਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਜਾਗ ਲਾਈ, ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਹੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, 101 ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿੰਨੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਫੈਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹੋਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 101 ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ

ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦਿਓ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਕੁੰਭ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਤਕੀ ਨਾ ਜਾਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸੀ ਸੀ, ਸਭ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਐਤਕੀ ਉਥੇ ਬੀਮਾਰੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤੇ ਭਗਦੜ ਮਚ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਐਤਕੀ ਨਾ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਹੀ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੁੰਭ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁੰਭ ਤਾਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਈਏ। ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲੈ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਔਹ ਜਿਹੜਾ ਪੱਥਰ ਹੈ ਚੁੱਕ ਲਓ, ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਧਾਰ ਆਏਗੀ। ਆਪ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਏ ਗੰਗਾ! ਆਹ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਜਾ। ਉਹ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ, ਪੱਥਰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਓ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਵੀ ਭਗਤ ਲੋਕ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਕਿ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸ? ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਭਾਲਦੇ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਸਟੇਟ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੰਪਾਸਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਸੜਕਾਂ ਸੰਭਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਸੀ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ। ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕੁੱਟੀ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਲੱਕੜਾਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਸੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ, ਫੇਰ ਕੁੱਟੀ। ਉਹ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਭੀਲਣੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਥੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹ ਤਾਂ ਐਧਰ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਐਧਰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਉਸਨੇ ਕਰਿਆ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਹਰ ਦੰਦ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਸੀ ਕਿ ਖੱਟਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਛਾਂਟ ਕੇ ਅੱਡ ਰੱਖ ਲਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਦੇ 14 ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਜੂਠੇ ਬੇਰ ਖਾਏ। ਬੜਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਿਆ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦੇ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ

ਹੱਥ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਬੇਰ ਖਾ ਗਏ ਇਹ ਤਾਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਰਿਆਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰਥ ਹੈ ਪੰਪਾਸਰ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ। ਕੋਈ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਹਟ ਜਾਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਤੁਸੀਂ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਓ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਇਕ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਲਓ, ਉਹ ਬਾਲਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਬਾਲਟੀ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਪਾਈ ਉਥੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਧੁਆਉਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਧੋ ਲਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ, ਭੀਲਣੀ ਨੂੰ ਲਿਆਓ, ਉਹਨੂੰ ਲਿਆਓ ਜਾ ਕੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਭੀਲਣੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਾਤ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਜੇ ਮੈਂ ਪੈਰ ਧਰ ਦੇਵਾਂ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਮਿਟਾਵਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੱਟ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੈੜ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਝਾਫਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਿਜਾਉਂਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਐਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਏਸ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਦੇਹ। ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬਣੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ 'ਚ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈਂ ਜਿਥੇ ਚਰਨ ਧਰਦੀ ਹੈਂ, ਉਹ ਤੀਰਥ ਬਣਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਚਰਨ ਰੱਖੇ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਏ, ਪਾਣੀ ਇਕ ਦਮ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ, ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈ ਗਈ ਪਾਣੀ 'ਚ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਲਹਿਰ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਲਹਿਰ ਹਟਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗ ਗਈ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਕੁੰਗੂ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੀਰਥ ਨਹੀਂ ਵੱਡਾ, ਹਰੀ ਦਾ ਦਾਸ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ

ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਉਹ ਤਾਂ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ
ਮੈਲ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰਾਮ ਹੈ, ਉਥੇ
ਤਾਂ ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਡਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥
ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ॥
ਅੰਗ - ੬੮੭

ਇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ
ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਰਥ ਜਿਹੜਾ
ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਕਰੋੜਾਂ
ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਨ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਭਾਖਨੁ ਜਨ ਸਿਉ
ਊਠਨੁ ਬੈਠਨੁ ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥
ਜਨ ਚਰ ਰਜ ਮੁਖਿ ਮਾਥੈ ਲਾਗੀ
ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਅਨੰਤ ਤਰੰਗਾ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਲੱਗ ਗਈ ਮੱਥੇ ਨਾਲ,
ਬੇਅੰਤ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਾ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਮਹਿਮਾ
ਜਨ ਕੇ ਚਰਨ ਤੀਰਥ ਕੋਟਿ ਗੰਗਾ ॥
ਅੰਗ - ੮੨੮

ਕਰੋੜ ਗੰਗਾ ਜਿੰਨਾ ਫਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ।

ਜਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਕੀਓ ਮਜਨੁ ਨਾਨਕ॥
ਅੰਗ - ੮੨੮

ਜਦੋਂ ਜਨ ਦੀ ਧੂੜੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ।
.....ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਹਰੇ ਕਲੰਗਾ॥ ਅੰਗ - ੮੨੮

ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ
ਵੱਡਾ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰਥ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਹਦਾ
ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੁ ਸਾਚਾ
ਮਨੁ ਨਾਵੈ ਮੈਲੁ ਚੁਕਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਵੇ। ਬਾਣੀ
ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਥੇ ਮਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
-

ਜਗਿ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
ਮਲੁ ਹਉਮੈ ਧੋਤੀ ਕਿਵੈ ਨ ਉਤਰੈ
ਜੇ ਸਉ ਤੀਰਥ ਨਾਇ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ

ਦੁਣੀ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਆਇ ॥
ਪਤਿਐ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ
ਪੁਛਹੁ ਗਿਆਨੀਆ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੯

ਇਕ ਤੀਰਥ ਕੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਤੀਰਥ ਨਾਹ ਲੈ, ਤਾਂ
ਵੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦਾ -

ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਤਨਿ ਚੋਰ ॥
ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ
ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ ॥
ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੁਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ ॥
ਸਾਧ ਭਲੇ ਅਣਨਾਤਿਆ ਚੋਰ ਸਿ ਚੋਰਾ ਚੋਰ ॥
ਅੰਗ - ੭੮੯

ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਸ ਕਰਕੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਕ
ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਬੜਾ ਮਨ
ਵਿਚ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ
ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਹੇ ਗੰਗਾ ਮਾਈ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੇਰੇ ਨਾਹੁਣ
ਦਾ ਐਨੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ
ਫਲ ਦੇਹ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ। ਉਸ
ਵੇਲੇ ਆਪ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ
ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਾਨ
ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦੇ ਸੀ, ਭਜਨ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ
ਸੀ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ। ਰੋਜ਼ ਬਚਨ ਕਰਨੇ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਆਪ
ਮੇੜ ਪਿੰਡ ਸੀਗਾ, ਉਥੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਦੁਰਗਾ ਨਾਮ
ਦਾ, ਉਹਨੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।
ਸੁਰਸਤੀ ਗੋਤ ਸੀ ਉਹਦਾ। ਉਸ ਸਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਗਏ
ਯਾਤਰੂ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ
ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਠਹਿਰਨਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਥਾਉਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।
ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕੋਈ ਦੇ ਜਾਵੇ, ਦੱਛਣਾ ਲੈ
ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਦੇਵੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰੇ, ਤਾਂ ਆਪ ਸਾਧਾਰਣ
ਹੀ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਇਕ ਥਾਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ, ਚਰਨ ਨੰਗੇ ਨੇ
ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਉਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫਿਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਉਹ ਪੰਡਤ
ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਪੰਡਤ ਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਦਾ ਹੱਥ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਚਰਨ ਦੇਖਿਆ। ਪੰਡਤ ਠਠੰਬਰ ਗਿਆ
ਉਥੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਐਡੀ ਵੱਡੀ
ਰੇਖਾ। ਆਹ ਤਾਂ ਰੇਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੇਖੀ।
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਓਸ ਪੰਡਤ ਨੇ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾ ਨਾਉਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਪਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਦੱਛਣਾ ਲੈ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਛਣਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪਦਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਪਦਮ ਸੀ। ਇਕ ਚਰਨ ਕਮਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ।

ਭੱਟ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਬਾਰਿਜੁ ਕਰਿ ਦਾਹਿਣੈ ਸਿਧਿ ਸਨਮੁਖ ਮੁਖੁ ਜੋਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੯੪

ਕਹਿੰਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਉਤੇ ਪਦਮ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪਦਮ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਦਮ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਨੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਰਨ ਵਿਚ ਪਦਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ। ਪਰ ਵਜਹ ਕੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਪਏ ਨੇ। ਇਕੱਲੇ ਨੇ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਛਣਾ ਲੈ ਲਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਰੇਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਰਕ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਰੇਖਾ ਫਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਜੋਤਸ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਫੇਰ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੇਖਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫਲੀ। ਹਾਂ, ਏਸ ਰੇਖਾ ਨੇ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਫਲ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਉਧਾਰ ਚੁਕਾ ਲਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਰੇਖਾ ਫਲੀ ਓਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਸਰਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਈ ਦਿਨ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਆਪ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਨੇ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਖੋੜਸ ਮੰਤਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਾਲਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਠੱਤਰੀ। ਖੋੜਸ ਮੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਓਮ ਭਗਵਤੇ ਬਾਸਦੇਵੈ ਨਮਹ'। ਜੋ ਧਰੁੰ ਭਗਤ ਨੇ ਜਪਿਆ ਸੀ ਮੰਤਰ,

ਓਸ ਮੰਤਰ ਦੀਆਂ ਆਪ ਛੇ ਮਾਲਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕਿਹੜਾ ਸੀਗਾ? ਐਨਾ ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਫਿਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਚੀਜ਼, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬੋਲੇ ਨਾ, ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ। ਐਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਧੀਰਜ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਦੱਸੋ ਕਿੱਥੇ ਦੇ ਸੀ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਸੀ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣੇ ਨੇ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦਾ ਗਲਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੰਝੂ ਪੂੰਝੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੀ ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਨਿਗੁਰਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਓ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ, ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਹਾਰ ਗਈ, ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ
ਰੀਤ ਤਿਸ ਦੇ ਹਥੋਂ ਖਾਧਿਆ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਕੀ
ਪ੍ਰੀਤ।

ਮੈਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਇਕ ਨਿਗੁਰੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਗੁਰਿਆ ਤੇਰਾ ਓ ਨਾਉਂ ਹੈ
ਬੁਰਾ

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ ਬਿਰਥਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਬੁਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾਪ ਕਰ ਦਿਤਾ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਝੜੈ ਕਦੇ ਨ ਝੁਰਹਿ ਮੁੜੈ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂੰ ਵਿਖਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੁ ਨਹੀ

ਕੋਈ ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੩੫

ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨਿਗੁਰਾ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਸਵਾ ਗਜ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸਭਾ ਕੀਤੀ, ਉਹਦੇ 'ਚ

ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚਿਤਵ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਫਲਾਣੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਚਿਤਵ ਲਵੇ ਕਿ ਉਪਰਲਾ ਜਿਹੜਾ ਫਲਾਣਾ ਤਾਰਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਹ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਭਾ ਚਲਦੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਬਾਉਂ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਸਵਾ ਗਜ ਗਹਿਰਾ, ਸਵਾ ਗਜ ਚੌੜਾ ਟੋਆ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਹਰੋਂ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਫੇਰ ਭਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ, ਚੌਤਰਾ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਆਸਣ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਨਾਰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੇਰੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਰ੍ਹੇ ਆਓ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਭਰਿਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਾਰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸਭਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾਓ। ਬੜੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕਿ ਹੈਂ।

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਪਿਆ, ਅੱਗ-ਬਗੁਲਾ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੀ ਐਨੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਐਨਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਮੇਰਾ ਨਿਰਾਦਰ ਐਨਾ ਹੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ, ਸਵਾ ਗਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਹੈਂ ਤੇ ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ।

ਨਿਗੁਰੇ ਕਉ ਗਤਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਵਗਣਿ ਮੁਠੇ ਚੋਟਾ ਖਾਹੀ ॥ ੩ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਾ ਕਉ ਲਗੈ ਨ ਪੀਰ ॥

ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੬੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਿਗੁਰਾ ਹੈਂ, ਠੀਕ ਹੈ ਨਿਗੁਰਾ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਸੰਗ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ

ਉਹਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲਿਆਂ, ਸੁਰਾਂ, ਸੱਪਾਂ, ਗਧਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਵਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਗਧਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨੀ ਪੈਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ

ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਜਿਹਨੂੰ ਮੰਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ

ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਆਪ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਡੱਲੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਓਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰੇ, ਤਖਤ ਸਿੰਘ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਦਾਸ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਦਿਓ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਮਾਲਵਾ ਉਜਾੜਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਸਾਰਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਫਸਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਥੇ ਜੋ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਏਸ ਏਗੇ 'ਚ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਥੇ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿਤ ਆਪ ਬਠਿੰਡੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਾਣਾ ਦਿਓ ਸੀ ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਰਹੰਦ ਅਸੀਂ ਢਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਉਥੇ ਰਹੀਂ। ਦਿਆਲਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਓ, ਭੂਚੋਮੰਡੀ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ (ਜਦ ਮੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਭੂਚੋ) ਉਥੇ ਆਪ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ। ਤਰੀਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨੇੜੇ ਗਏ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਪਸ਼ੂ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਿਆਣਿਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਣੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ! ਦੇਖੋ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ। ਔਹ ਦਰਖਤ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਹਰੇਬਾਈ ਹੈ ਉਥੇ, ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਢਾਬ ਆ ਗਈ, ਢਾਬ 'ਚ ਵੜ ਗਏ। ਇਧਰ ਦਿਆਲਦਾਸ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਤਖਤ ਸਿੰਘ

ਵਗੈਰਾ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਢਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋੜਾ ਵੜ ਗਿਆ, ਨੱਠ ਕੇ, ਪਿਆਸਾ ਬਹੁਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਪਾਣੀ ਸੁੰਘਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾਸਾਂ ਫੇਰ ਵਿੱਲੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਿਆ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ। ਅਖੀਰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਫੇਰ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਸਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਨੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਥੇ ਨਿਗੁਰੇਪੁਣ ਦੀ, ਮਸੰਦ ਦੀ ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਘੋੜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਢਾਬ ਹੈ ਇਹ ਨਿਗੁਰਿਆਂ ਦੀ ਢਾਬ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਆਲਦਾਸ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਿੰਡ ਹੈ ਨੇੜੇ ਜਿਹੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੁੜੇ। ਜਦ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਾ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਵੇਂ ਛਕ ਲਵਾਂਗੇ, ਨਿਗੁਰਿਆਂ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਆਲਦਾਸ ਘੋੜਾ ਨਠਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਆਏ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਨੇ। ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਥੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਆਲਦਾਸ! ਤੇਰਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਤੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਿਸੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਿਗਾਹੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਰਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੋਈ 'ਨਾਮ' ਲਵੇ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਐਉਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤਿਆਗ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਕਿਵੇਂ ਰੋਜ਼ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਐਨੇ ਅਰਥ ਬੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਇਜ਼ਤ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਰੀ ਜਾਓ। ਬੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ' ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ। ਉਹ ਵੀ baptise ਕਰਦੇ ਨੇ ਆ ਕੇ। ਉਹ ਜਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਲ

ਪਿਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਈਸਾਈ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ, ਭੇਟਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਚ ਜਾਓ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੋਵੈ
ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।**

**ਹਰਿ ਸੱਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ
ਮੇਲਾ।**

**ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ
ਖੇਲਾ।**

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41

ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਦਿਆਲਦਾਸ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਓਲਾਦ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਗੌਰਾ ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲੈ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਗੁਰੂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਦਾਸ! ਤੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਸਬੰਧ ਕੇਵਲ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜੁੜਨਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਬਣੇਗਾ। ਮੱਥਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਟੇਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਗੁਰਾਪਣ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਚਾਬੀ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਆਪਣੇ, ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਹੋਰ ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਗੁਰੂ ਨੇ ਏਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋਵੈ

ਪੁਛੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੇ ਨੂੰ।

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਲੰਘੇ ਨੇ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਹੋਏ ਨੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਹੋਏ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ ਜਿਹਨੇ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਲਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਕਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਜਨਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲੱਗੀ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਸਿਸਟਿ ਹਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਵਸਿਸਟ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਪਿਆ -

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ

ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਲਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪੁੱਛ ਲੋ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਬਿਆਸ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੁਕਦੇਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਕਦੇਵ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਸੰਤ ਸੀਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਦੇ

ਉਤੇ ਪਈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਮਰ ਕਥਾ ਤਾਂ ਸੁਣਾ ਦਿਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ। ਅਖੀਰ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ ਆ ਗਈ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਭਗਵਤੀ, ਮੈਂ ਥਾਉਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਥਾ ਸਰਵਣ ਕਰੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰਕਥਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰੀਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰੀ ਜਾਈਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਕਥਾ ਤੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਬਤੀ ਤਾਂ ਸੌਂ ਗਈ ਇਕ ਤੋਤਾ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ-ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਕਥਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੋਤਾ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਏਸ ਕਥਾ ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ। ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੀ ਏਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਾਇਆ ਨਾ ਪਾਈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਸੌਂ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਾਇਆ ਹੈ -

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ

ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ

ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ

ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ

ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੧

ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂ-ਸੌਂ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ -

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਇ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਇ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਭੀ ਬੋਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈਂਦੀ-ਪੈਂਦੀ, ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਨਾ ਇਹ ਯਾਦ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨ 'ਚ ਤੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੱਢ ਲਵੇਂ ਨਾ ਏਥੋਂ, ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਤੋਂ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸ੍ਵਾਸ-ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਬੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਮਾਨਤ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨੇ, ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਇਤਬਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ? ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੰਦਾ। ਅਗਨਿ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੂੰ ਜਲ ਜਾਏਂਗਾ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕੀ ਸਬੰਧ? ਹਵਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਵਣ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ? ਵਰੁਣ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ, ਇਹਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ, ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੇ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਲੰਗੜੀ ਜਮਾਨਤ ਦੇਵਾਂਗਾ, conditional ਹੋਏਗੀ। ਅਖੀਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ conditional ਦੇ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਜੀਵ ਐਨਾ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਲੱਲ੍ਹੜੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ 'ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ' ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਦਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖਜੂਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ ਹਾਰ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਸੁਖਣਾ ਸੁਖਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਣਾ ਸੁਖ ਲਈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੇ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! 25 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਭਲੇ ਵੇਲੇ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਰੁਪਈਏ ਦਾ 20 ਛਟਾਂਕ ਘਿਉ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੁਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਤਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅੱਧ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 25 ਰੁਪਈਏ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਸੇਰ ਘਿਉ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, 30 ਸੇਰ ਵਿਚ 30 ਸੇਰ ਆਟਾ ਪਏਗਾ, 30 ਸੇਰ ਚੀਨੀ 90 ਸੇਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਅੱਧਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ? ਸਵਾ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਇਆ ਹੋਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਵਾ ਛੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਸਵਾ ਛੇ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਪੰਜ ਦਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਢਾਈ ਦਾ। ਆਪਾਂ ਢਾਈ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਿੰਨ ਕੁ ਗਜ਼, ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਤਰ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਵਾ ਦਾ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਸਵਾ ਦਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕ। ਜਦੋਂ ਗਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ, ਫੇਰ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਖਜੂਰ ਵਲ ਨੂੰ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਨਾ ਆਪਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਖਜੂਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਏ ਤੇ ਨਾ, 25 ਦਾ, ਨਾ ਢਾਈ ਦਾ, ਨਾ ਸਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਈਏ।

ਖਹਿੜਾ ਹੀ ਛੁਡਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਇਹਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ। ਔਖ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਕਰਾ ਲਓ। ਜਦ ਇਹ ਸੋਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ, ਨਾ ਪੀਰ ਦੀ, ਨਾ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੰਗੜੀ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਕ ਕੱਪ ਭਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਾਏਗਾ ਨਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਜਾਣੇ ਇਹਦਾ ਕੰਮ ਜਾਣੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸੋ ਐਨੀ ਕੁ ਲੰਗੜੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ? ਰੱਬ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਵਿਆਸ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੁਕਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਨਾ ਪਾਇਓ, ਆਹ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ। ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਚਲਦਾ..

ਅੰਗ 37 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੇਖ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਜੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏ ਦੇਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਉਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਲਾ ਲਏ ਉਸ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲੱਗਿਆ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕ ਲੈ। ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾਏ ਨੇ ਬਾਜ਼ ਬਡਹੜੀ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਥੇ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(*****)

ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ (Creative Use of Emotions)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ ਪੰਨਾ - 47)

ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੈ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਡਰ ਨੂੰ ਡਰ ਦਾ ਨਰੀਖਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਏ, ਉਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਏ, ਜਦੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ, ਅਧੀਨਗੀਆਂ, ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਵਧ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਡਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਦੀ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਿਆਨ ਭੈ ਤਰਕਹੀਨ ਹਨ, ਇਹ ਡਰ ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਹਨ, ਨਖੇਦੀ ਕਲਪਨਾ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸੋਚਦਿਆਂ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦਾ ਸੁਖ ਕਦੇ ਮਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਭੈ ਗੁਣਹੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਭੈ ਸਾਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ।

ਡਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਭੈ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ, ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ, ਤਰੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬੀਜਾਏ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀਏ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਜੱਫਾ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਆਸ ਰੱਖਾਂਗੇ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਡਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਹੁਣੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜੋ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਗੱਡੀ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਟੁੱਟਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ

ਵਧੇਰੇ ਦੁਖ, ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਇਕ ਮੇਲ ਹੋ ਕੇ ਜੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੱਗ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਕੁਝ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭੈ ਦੀ ਥਾਂ, ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਸੁਹਪਣ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਝੁਠੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਜਾਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ, ਸੁਖ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦਾ ਸੁਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਜੋ ਸਾਡਾ ਅਤੁੱਟ ਭਾਗ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ ਵਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੰਦ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਾਡੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਦੋਂ ਮਿਲੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ, ਨਾ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਮੰਨ ਜਾਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਰਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏਗਾ ਉਸਨੂੰ ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਨ,

ਸਾਡੇ ਵਰਤਣ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸੁਖ ਲਈ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ, ਇਸ ਸੁਖ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ, ਸਾਡੀ ਰੁਚੀ ਚੰਬੜਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਸਤਾਂ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਸਬੰਧ ਹੋਣ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਵ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲਿਪਟਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਦਬਾਓ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਿਚਾਓ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਸਣਾ ਹੋਵੇ, ਅਕੜਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਖਿਚਾਓ, ਤਨਾਓ ਇਕ ਕਸ਼ਟਮਈ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ। ਖਿਚਾਓ ਵਿਚ ਦਬਾਓ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਿਆਵ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸੰਵੇਗਕ ਜੀਵਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਕ ਦਰਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਕਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰਕ ਸਮਸਿਆ ਹੈ। ਤਨਾਓ, ਖਿਚਾਓ, ਭੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੰਕੇਤਕ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਰਦ ਤਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ, ਇਹ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਛੱਡਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਪੇਖਿਆ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਵਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਹੱਸ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਇਕ ਅਰੰਭਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਨਿਸਰ ਕੇ, ਖਿੜ ਕੇ ਹੋਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਲੋਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਧੀਨਤਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਸਤੂ ਲਈ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭੈ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਕਰ ਲਈਏ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ

ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਪੇਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਦੇਣ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲੋਭ

ਲੋਭ ਉਹ ਸੰਵੇਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਸ ਹੋਰ, ਹੋਰ, ਇਹ ਹੋਰ ਦਾ ਫੇਰ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਾਂਹ ਸ਼ਬਦ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੋਭੀ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਹੀ ਅਸੁਰਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਉਸ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਕਦੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਗਈ ਇਹ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ ਆ ਗਿਆ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਮੋਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਣ ਜੁਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ। ਮੰਦ ਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵੀ ਲੋਭ ਦਾ ਕੋਈ ਠੀਕ ਸਮਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਨਖੇਦੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਸੰਵੇਗ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਲੋਭ ਦਾ ਜਨਮ ਭੈ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਭੈ ਕਦੀ ਵੀ ਵਸਤਾਂ, ਪੈਸਾ ਜੋੜ-ਜੋੜ ਕੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਢ ਹੀ ਅਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ। ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਵਸਤਾਂ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਾਂਗੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਾਂਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਭ ਆਏਗਾ ਹੀ ਆਏਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਖ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ

ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਧੀਨਤਾ ਛੱਡਣ ਦੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਜਾਈਏ, ਜਾਣ ਜਾਈਏ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਾਤ੍ਰ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਨਾ ਜਮਾਈਏ, ਮੋਹ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੀਏ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਰੱਖਏ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਈਏ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬੰਨ ਲਵੇ।

ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ, ਦਾਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਦਇਆ ਦਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚਮੁਚ ਕੋਈ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਤਾਂ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚੰਗਾ ਕਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਧਰੋਂ ਚੰਗਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਤਰੀਕੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲੇਗਾ। ਗਿਆਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸ ਹਿੰਸਾਪੂਰਨ ਸੰਵੇਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਸੀ

ਜੇਕਰ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਨਖੇਦੀ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਇਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਸ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਪਲੋਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ ਜਾਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਉਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੁੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਸਹਾਰਾ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਥਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂ, ਨਵੀਂ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਅੱਗੇ ਜਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤਾ, ਸਥਾਨ ਅੰਤਰ, ਸੁਧਤਾਈ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰਨੀ, ਤਰਕ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਨਾਲ, ਹਰ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਨਰੀਖਣ ਕਰਕੇ, ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਕੇ, ਸੰਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮ ਸਿਖਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੰਨ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਲਾਹ ਸਕਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਹਰ, ਨਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ

ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ? ਹਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਉਹ ਬਣਾ ਲੈਣ, ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ ਬਣਾ ਲੈਣ, ਮਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲੈਣ। ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਮਿਹਨਤ ਦੀ, ਸਿਖਿਆ ਦੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਏਸ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਚੰਗੇ ਸੰਗਠਿਤ ਚਕਿਤਸਾ ਦੀ, ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਯਾਮ ਹਨ, ਕਸਰਤ ਹੈ, ਸ਼੍ਰਾਸ ਲੈਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਸਵੈ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਚਿੰਤਨ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਮਨੋਚਕਿਤਸਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਲੀਪਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਇਹ ਖਾਲੀਪਨ ਖਾ ਕੇ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਵਧੇਰੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਖਾਲੀਪਨ ਪੂਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲੀਪਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਹੈ, ਬਨਾਵਟੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈ, ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟਾ ਸੀ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਅਧੂਰੇਪਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਕੋਈ ਕੁੜੀ, ਕੋਈ ਕਾਰ, ਕੋਈ ਸ਼ੋਵਿੰਡੋ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਚੀਜ਼ ਕੁਝ ਵੀ, ਕੋਈ ਗਾਣਾ, ਕੋਈ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਦਾ ਸਮਾਨ। ਇਹ ਲੱਭਦੇ-ਲੱਭਦੇ ਉਹ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕੇ ਉਹ ਠੀਕ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ

ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਆਗੂ ਦੀ, ਇਕ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਸੰਵੇਗਕ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਸੰਵੇਗਕ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਠੀਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਕੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਕੀਮਤ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੇ ਸੁਆਦ, ਇਛਾਵਾਂ, ਆਦਤਾਂ, ਰੋਚਕਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਸ ਰਹਾਂਗੇ, ਸੁਆਰਥੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵਿਚ ਲਿਪਟੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪੂਰਣਤਾ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਚਿਕਿਤਸਾ ਕਰਾ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਚਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਅਨੁਭਵ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦੈਵੀ ਪੂਰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਢੂੰਡਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਕਿਰਨ ਐਥੇ ਓਥੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਦਿਸ ਪਵੇ ਪਰ ਇਸ ਖੋਜ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਫੇਰ ਮੁੱਢੋਂ ਸੁਝੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਖਾਣ ਹੈ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਭਰਦੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ, ਗਿਆਨ ਚਕਿਤਸਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਧਰ ਦੀਆਂ ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਕਮਰਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਲਬ ਜਲਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਸੰਵੇਗਕ ਜੀਵਨ ਇਕ ਦਮ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ

ਕੀਮਤ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਕੀ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਅਭਿਮਾਨ

ਅਭਿਮਾਨ ਉਹ ਸੰਵੇਗ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੀਬਰ, ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਹੋਰ ਸੰਵੇਗ। ਇਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਵੀ। ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਸਵੈ ਭਰੋਸਾ, ਅੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬਾਧਾ ਹੈ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਖੇਦੀ ਦੇ ਸੰਵੇਗ।

ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਕ ਪੌੜੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਰਬਲਤਾ ਤੋਂ, ਅਧੂਰੇਪਨ ਤੋਂ ਅਧੀਨਗੀ ਤੋਂ ਸਵੈ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੈ ਸੰਪੰਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਧਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਅਸੁਰਖਿਸ਼ਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਾਨ ਇਕ ਔਕੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਾਨ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ, ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਉਸ ਲੰਗਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਥੱਲੇ ਖਿਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਵੈ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵੈਲੀਨਤਾ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਅਭਿਮਾਨ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਚਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੱਚੇ ਸਬੰਧ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਅਭਿਮਾਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਧੇ ਅਭਿਮਾਨ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਅਭਿਮਾਨ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬਾਹਰੀ ਕਵੱਚ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਵੱਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਢਕਦਾ ਹੋਵੇ,

ਪੜਦਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਸਵੈ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਦੀ ਵੀ ਸੰਕੀਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ, ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੱਸਣ ਵਿਚ, ਉਹ ਸੁਖਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਨਿਵ ਕੇ ਚਲੇਗਾ, ਨੀਵਾਂ ਦੇਖੇਗਾ।

ਅਭਿਮਾਨ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸੁਮੇਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਮਾਨ ਇਸ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਹੀ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਬੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਈਏ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਵੈਲੀਨਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ, ਡੂੰਘੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਵੈ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਰਗ ਦੀ ਢੂੰਡ ਕਰੀਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਠਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਵੈ ਸੰਗਠਤ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕਸੁਰਤਾ, ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੁਖ। ਸਾਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੁਰਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲੋਂ ਸਵੈ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਸਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸਮਝਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹਾਂ।

ਪੱਛਮੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਕੇਂਦਰਤਾ, ਸਵੈ ਕੇਂਦਰਤਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਚੇਤਨਤਾ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਕਲਪੀਕਾਰਕ ਬਣ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਰਦਾਸ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਸੁਆਰਤ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ “.....Hallowed be thy name. Thy Kingdom came, Thy will be done.....” ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਉਚੇਰੀ ਉਪਰਲੀ ਚੇਤਨਾ ਲਈ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮਾਣਾ, ਨਤਾਣਾ ਦਸਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਾਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡਣ ਲਈ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਕ ਸਰੋਤ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੀ ਸਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ।

ਨਖੇਦੀ ਸੰਵੇਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਸੰਵੇਗਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਸੰਵੇਗ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਸੋਚਣੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵੇਗਕ ਪਰਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੰਵੇਗਕ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸੰਵੇਗਕ ਪਰਪੱਕਤਾ ਨਾਲ ਸੰਵੇਗਕ_ਚਾਈਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਆਂ ਹਨ। ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵੇਗ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੂਰਬੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਕਿਤਸਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਚੇਰੀ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਤਾਂ ਹੈ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਸੰਵੇਗ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ, ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ। ਪੰਤਾਜਲ ਜਿਸ ਨੇ ਯੋਗ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਕਰਨਾ ਸੰਵੇਗ ਨਾਲ ਉਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੰਤਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਭਾਵਨਾ, ਭਗਤੀ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜਨਮ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਵੇਗ ਸੋਧਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਵਲ ਸੋਧ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਸੰਵੇਗ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ, ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਲੇ ਅਨੰਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨੰਤ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲੋਂ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ, ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਤਿ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਤੂੰ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ’ "Thou art that"

ਹੋਰ ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਪ੍ਰੇਖਣਾ, ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ, ਸਰੀਰ ਸ੍ਰਾਸ, ਮਨ, ਮਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਇਕੋ ਹੋਣਾ, ਸਤਿ ਇਕ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕੰਮ ਹੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੀ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਜਤਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਖਮ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣਦੇ ਹੋ, ਸੰਵੇਗਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ (A Call To Humanity)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ 3

ਸਾਧਨਾ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਬੱਚੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਬੱਚਾ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੰਗਠਤ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਕਿਸੇ ਵਿਘਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਡਭਾਗਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਉਤਮ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹਰ ਇਕ ਸਦਸਿਆ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਲਗਾਏਗਾ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ, ਘੋਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅੰਦਰ ਇਕ ਘਾਟ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਪੂਰਾਪਨ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਇਕ ਕਮੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦੈਵੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਸਵੈ ਤੋਂ ਉਪਰ

ਉਠ ਕੇ ਹੈ, ਆਪੇ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਂ ਲੰਘ ਕੇ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਜੋ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸਰਬ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ, ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ - Lead me from the unreal to real, lead me from darkness to light, lead me from mortality to immortality. ਮੈਨੂੰ ਅਸਤਿ ਤੋਂ ਸਤਿ ਵਲ ਲੈ ਜਾ, ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ, ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਵਨ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਹੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਸਰੀਰ, ਬੁੱਧੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ ਜਾਨਣ ਲਈ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੈ ਤੇ ਅਸੁਰਖਿਆਪਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੋਜ ਅਧੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੋਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੂਰਨਤਾ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਇਕ ਸਾਰ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਤਾਲ ਇਕ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ।

ਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਬੰਧੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਿਆਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹਉਮੈ ਉਸ ਦਾ ਅਗਿਆਨ। ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ

ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਹ ਐਥੇ ਹੀ ਹੁਣ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਪਰ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਬੇਲਾਗ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫੁੱਲ ਉਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਲਾਗ।

ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮਨ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਮਨ ਹੀ ਬੰਧਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਰਹਿਤ ਮਨ ਖਿੰਡਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਮਨ ਨਾ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਪਕੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਆਤਮਕ। ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਮਨ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ, ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਭਟਕਦਾ ਹੈ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇ, ਕਿਤੋਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਚੇਤਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣਾ, ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਰੱਬੀ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਗੋਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਜਾਨਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸੱਚ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਭਾਗ ਬੇਅਰਥ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਨਿਯਮਨਿਸ਼ਠਤਾ ਦੇ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰਿਸ਼ਟ

ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਠਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੰਤਰ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸਵਸਥ ਸਰੀਰ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਸਥ ਸਰੀਰ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਣ ਸਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸੂਾਸ ਇਕ ਉਹ ਯੰਤਰ ਹੈ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਦਾ ਸੂਾਸ ਅਭਿਆਸ, ਤੁਸੀਂ ਸੂਾਸ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇ ਨਿਯੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਅੰਦਰ ਆਉਣ, ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਸੂਾਸ ਜਦੋਂ ਨਿਯਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਵੱਛਤਾ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਫ ਹਵਾ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸੂਾਸ ਅਭਿਆਸ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ ਤੇ ਪਿੱਠ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ ਇਕੋ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਸਾਹ diaphragm ਤੋਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਸੂਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸੂਾਸਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੂਾਸ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਓਨਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੇ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਇਹੋ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਜਾਣ, ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੂਾਸਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ। ਸੂਾਸਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਾਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼

ਨਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਭਰਵੇਂ ਸ੍ਵਾਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, diaphragmatic breathing ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸ੍ਵਾਸ ਪੇਟ ਤੋਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਸ੍ਵਾਸ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਵਿਚ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸੋਧਨ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਮਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਸਾਰੀਆਂ ਭ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਅਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗਿਆਨ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ, ਅਨੁਮਾਨ, ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵਧ ਵਧੀਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਸਿਖਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਮਨ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਭੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਜੋੜੇ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਤੇ ਹੀ ਇਕਾਗਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਤੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਹੀਂ ਤੰਗ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਥਿਤੀ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਤੱਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਮਨ ਉਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਸਟਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਮਨ ਨਾਲੋਂ ਚੇਤਨ ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੇ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕੜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ, ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ, ਲੰਮੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਜਗਿਆਸੂ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੇ

ਗੁਣਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕੇਵਲ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੀ ਅਕਸ਼ ਹਨ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਏ, ਅੰਦਰ ਟਿਕ ਜਾਏ, ਮਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਮਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਵਿਆਕੁਲਤਾ, ਵਿਘਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭਰਮ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਣਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਫੇਰ ਪਰਾ ਬੁੱਧੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਏਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਫੇਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋਇਆ ਮਨ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁੱਧਿ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਇਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਹਟਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਥਿਰ ਮਨ ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਿੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਸ਼ੁਧਤਾਈਆਂ, ਦੁਬਿਧਾ, ਭਰਮ ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਮਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਧ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਫ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਓਨਾ ਹੀ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਫੇਰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ

ਹਨ। ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਸਾਫ਼ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਲੇ ਮਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੁੱਧੀ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਵੈ ਭਰੋਸਾ, ਸਵੈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੁੱਧੀ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਗੋਲ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ।

ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਦੀ ਅਸ਼ਾਤੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਉਪਰੋਂ ਆਤਮ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ, ਕੋਈ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹੇਠਲਾ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੁੱਧੀ ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸਮਾਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੂਰੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਦੀਵਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸਰੀਰ, ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੇਠਲੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ, ਮੌਤ ਦਾ, ਮੁੜ ਜੰਮਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬੁੱਧੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਦੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮਨੁੱਖ ਵਿਪਰੀਤ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ-ਦੁਖ, ਗਰਮੀ-ਸਰਦੀ, ਚੰਗਾ-ਬੁਰਾ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਤਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਅਨੰਦ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਧੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਿਆਨ ਤੇ ਦਇਆ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਹੋ ਜਿਹਾ

ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸੋਚਣੀ, ਕਥੂੀ, ਕਰਨੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ, ਨਿਰਭੈ ਜੀਵਾਂ ਦੀ। ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਰਕ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬੇਅਰਥ ਨਹੀਂ ਗੁਆ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਕ ਦਿਨ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਵੋਗੇ, ਜਦੋਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਮੂਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਵਸਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ, ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਮੱਧ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਪਰਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਆਦਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਧਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਭਿਆਸ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੇਚਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਗੁੰਝ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹੀ ਉਤਮ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੇਚਲ ਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(*****)

ਕਾਲਸੀ ਦਾ ਰਿਖੀ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਨਾਹਨ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੋਭੂ ਨੂੰ ਕਈ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਗੁਰਾਂ ਲਈ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਲ ਤੋਰ ਦਿਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਪੜ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਯਥਾ ਯੋਗ ਆਦਰ ਉਤਾਰਾ ਅਰਾਮ ਪਾਇਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਆਪਣਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਗੁਪਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਨਿਰਭੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲੱਗੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਸੁਣੀ ਅਰ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਸੁਣੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਮੁਣਸ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਕਟਵਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਗਿਣਿਆਂ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਪੁੱਛੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਇਹੋ ਬਣੀ ਕਿ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਲਾਹਗੀਰ ਤੇ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਟੁਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਜੰਗ ਛਿੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਚਲੇ ਗਿਆਂ ਉਹ ਟਲ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ ਅਗੰਮ ਦੀ ਧੂਹ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੀ ਪਛਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲੀ ਤੜਪ ਝਰਨਾਟਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਝਰਨ ਛਿੜਦੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ ਵਲਵਲੇ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਪੱਕੀ ਠਹਿਰ ਗਈ। ਮੌਸਮ ਬੀ ਹੁਣ ਹੱਛਾ ਸੀ, ਬਰਸਾਤ ਹੋ ਹਟੀ ਸੀ ਤੇ ਉਚੀਆਂ ਦੂਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁੱਤ ਟਿਕਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੰਮਤ 1741 ਬਿ. ਵਿਚ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿਤਾ, 500 ਸਨੱਧਬੰਧ ਜਵਾਨ ਨਾਲ ਲੀਤਾ, ਬਾਕੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਤੇ ਮਹਿਲ ਵੀ ਨਾਲ ਟੁਰੇ, ਹੋਰ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਦਿਲੀ ਸੇਵਕ ਬੀ ਨਾਲ ਚੱਲੇ। ਪਹਿਲੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਡੇਰੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਜਵਾਬ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾਵੇ ਤੇ ਅਗੁਵਾਨੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਧਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅੱਪੜ ਪਏ। 'ਆਏ' ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵਧੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਜਦ ਹੋਏ ਤਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰਿਆ, ਅਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਰਕਾਬ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਨਗਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਸਭ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਵੱਡ-ਪ੍ਰੋਹਤ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਣ ਕੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰ ਕੇ

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਤਾਂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਕਰਾਇਆ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਹਨ ਆਵਣ ਦੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਤੇ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਰਜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਉਰਾਰ ਪਾਰ ਦੀ ਦੂਣ ਵਿਚ ਐਉਂ ਧੁੰਮੀ ਜੀਕੂੰ ਦੂਣਾਂ, ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ। ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀ ਇਹ ਖਬਰ ਅੱਪੜੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਤਹਿਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਘੱਲਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਹੁਣ ਉਸ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮੈਂ ਇਕ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਚਾਹੇ ਮੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਸ਼ਮੇਂ ਸਮਾਨ ਅਗੰਮੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਚਸ਼ਮੇਂ ਦੇ ਜਲਦਾਨ ਨਾਲ ਜਲ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੋਈ ਆਤਮ ਬਲ ਯਾ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਰਾਜੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਾਂਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹਿਤੁ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੱਤ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਵਿਰੋਧ ਛੱਡ ਦੇਹ ਤੇ ਜਿਤਨਾ ਇਲਾਕਾ ਤੂੰ ਜਬਰੀ ਰਾਜੇ ਨਾਹਨ ਦਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੌੜ ਦੇਹ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਦੀਨਾ ਬੰਧੂ ਤੇ ਸ਼ਰਨਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਫਤਹਿਸ਼ਾਹ ਬੀ ਸੁਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਨਾਹਨ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਸ਼ੂਰਜ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਸੁਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਬੀ ਸੁਣਿਆ। ਇਹ ਬੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸਗੋਂ ਟੇਹਰੀ ਦਾ ਕਾਸ ਇਲਾਕਾ ਬੀ ਸਾਰੇ ਰਾਮਰਾਇ ਦੇ ਮਗਰ ਹਨ, ਜੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਰਾਇ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਤੇ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇਗਾ। ਸੋ ਉਸਨੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਜਬਰੀ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗਏ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮੋੜੀ ਨੇ, ਬਲਕਿ ਰਾਜ ਸਾਜ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭੈ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਚਾਉ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਫਤਹਿਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਬੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਇਕ ਏਲਚੀ ਆਇਆ ਤੇ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਇਕ ਹਿਤ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਏਲਚੀ ਦੇ

ਆਦਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਫਤੋਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਘੱਲਿਆ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਲੜਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਿਲ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਮਿਲ ਵਰਤਣਾ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਪਰਜਾ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਐਸੇ ਹੋ ਜੋ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਤੇ ਰਾਉ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਸੇਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਫਟੇ ਪਏ ਹੋ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਪਏ ਟਕੇ ਭਰਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਾ ਰਹੋ, ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਬਲ ਵਧੇ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਬਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਫਤੋਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਫਤੋਸ਼ਾਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਲਣਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪੁਵਾ ਕੇ ਸੁਲਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਵਧੀ ਤਾਕਤ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਰਾਜੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਡੇਰਾ ਪੱਕਾ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਥਾਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਤਿ ਰਮਣੀਕ ਸੀ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਇਕ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਕੋਟ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਚਣੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੋਈ। ਰਾਜੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਮਜ਼ੂਰ ਲਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਨ ਲਗ ਪਈਆਂ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਡੇਰਾ ਇਥੇ ਲਾ ਆਏ। ਏਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟਾ ਰੱਖਿਆ। ਮੱਘਰ ਮਹੀਨੇ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰੀ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੁਛ ਕੁਛ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਥਾਉਂ ਬੜਾ ਰਮਣੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਵਾ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਬੀ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਸੀ। ਹੇਠੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੜਕ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਢੁਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਧਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਾਰੀ ਸਨ, ਉਧਰ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਜਾ ਟਿਕੇ ਹਨ, ਉਮੰਡ ਆਈਆਂ। ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ, ਸੂਰਮੇ ਫੌਜੀ ਖੇਲਾਂ ਕਦਵੈਦਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਜਮਾਉਂਦੇ, ਕਵੀ ਜਨ ਕਵੀ ਸਮਾਜ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਡੇਰੇ ਤੰਬੂ ਕੱਖ ਫੂਸ ਦੇ ਛੱਪਰ, ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਖੈਮੇ ਸਜ ਗਏ। ਸਿੱਖੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਤਾਰੀਆਂ, ਖੇਲ੍ਹਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਕਸਰਤਾਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਸਚਰਜ ਰੰਗ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਮਾਨੁੱਖ-ਨਾਟ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਾਉਂਟੇ ਦੇ ਇਹ ਦਿਨ ਜਿਸ ਰੰਗ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਆਦਲੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ਕਵਿਤਾ ਬੀ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਥੇ ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚੋਣਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਕਵੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੀ ਇਥੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਿਲਹਖਾਨਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਸੂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਮੱਘਰ ਵਿਚ ਇਥੇ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਤੋਂ ਭਾਗ ਇਥੇ ਹੀ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਮੰਦਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਡੌਲ ਦਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੋ ਇਸ ਤ੍ਰਿਖੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੋਹ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਪੁਰਬ ਦਿਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਬੀ ਖਿਆਲ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੀ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੀਅ-ਦਾਨ ਤੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦੇ ਆਤਮਕ ਵਪਾਰ ਬੀ ਬੜੇ ਜੋਬਨਾਂ ਪੁਰ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਉਠੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਕਾਹਲੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਪੋਹ ਹੁਣ ਵਧ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਰਦੀ ਬੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਬਰਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਪਾਲਾ ਚਮਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪਾਲਾ ਵਧੀਕ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚੋਂ ਚਿਰਕੇ ਉਠੇ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੀ ਚਿਰਕੇ ਅੱਪੜੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਪਾਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੜਾ ਪਾਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਹਡ ਕੜਕਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਮਰਾ ਵਡੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਚੋਜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਕੌਤਕ ਦੀ ਉਡੀਕ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਉਠਦੇ ਸਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਨਾਹਣ ਤੋਂ ਬੁਲਵਾ ਘੱਲਿਆ ਤੇ ਆਏ ਨੂੰ ਆਖਿਆ - ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਖੋ ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਰ ਚੱਲੋ, ਪਹਾੜ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਠ ਕਹਾਰ, ਇਕ ਪੀਨਸ ਬੀ ਲੈ ਚੱਲਣੀ ਹੈ।

8

ਜਮਨਾ ਉਪਰਲੀ ਪਰਬਤ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸੌਮੇ ਨੂੰ ਜਮਨੋਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਅਜਬ ਚੱਕਰ, ਗੋੜ ਖਾਂਦੀ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਅਖੀਰ ਦੂਣ ਵਿਚ ਆ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਟਿਕਾਣੇ ਇਹ ਪਰਬਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਮਸੂਰੀ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮੀਲ ਪੱਛੋਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਓਸ ਟਿਕਾਣੇ ਇਧਰ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਲਿੰਦੀ (ਜਮਨਾ) ਦੀ ਸੁਹਣੀ ਸਾਫ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰ

ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਤਰ ਰੁਖ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਦੀ ਟੋਸ ਨਾਮ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਸੰਗਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੋਸ ਤਾਂ ਅਪਣਾ ਨਾਮ ਇਥੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਮਨਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਧਾਰਾ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਟਿੱਬੀਆਂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਪਾਉਂਟੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਕੋਲ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜਮਨਾ ਤੇ ਟੋਸ ਨਦੀ ਦਾ ਅਸਾਂ ਸੰਗਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੋਹਿਕ ਪਰ੍ਹੇ ਚਕ੍ਰਾਤੇ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਲਸੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਗਮ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਉੱਚੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰਮਲ ਸੋਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਅਚਰਜ ਝਾਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਉਂ ਹੁਣ ਪੁਲ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਕਰਾਤੇ ਪਹਾੜੇ ਦੀ ਸੜਕ ਇਸ ਪੁਲ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਸਹਾਰਨਪੁਰ 52 ਮੀਲ ਹੈ ਤੇ ਚਕ੍ਰਾਤਾ 25 ਮੀਲ ਹੈ। ਕਦੇ ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਪੁਲ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਮਤ ਦੇ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਅਰ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਇਥੇ ਸਨ ਤਦੋਂ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਬੜਾ ਰੋਣਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਗੜ੍ਹੀ ਕੋਲ ਜਾ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਕਿਏਹ ਹੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੈਨਾ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜਾਂ ਅਕਸਰ ਏਧਰੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਥਾਉਂ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਾਜੇ ਅਸ਼ੋਕ ਬੋਧੀ ਦਾ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਚਟਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਟਾਨ ਪਰ 'ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਹੁਣ ਇਕ ਗੁੰਬਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਜੰਗਲੇਦਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਚਟਾਨ ਰਾਜੇ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਤਬੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਮੰਦਰ, ਮਠ, ਟੋਪ, ਗੁੰਮ ਹਨ ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਜਲਵਾ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਮਣੀਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਦਮਕਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਇਕਾਂਤ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸਵੱਛਤਾ, ਜਲ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ, ਬਨ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਤੇ ਸੁਹਾਉ ਨੇ ਰਿਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਟਿਕਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜਾ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇਥੇ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਸਨ। ਏਹ ਤਪੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੀ

ਆਪਣੀ ਕੁਟੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਦੁੱਧ ਪੀ ਛਡਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਤਕਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਤਕਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਰਸਤਾ ਧਿਆਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਤਿਆਗ ਦੇ ਪੂਰੇ, ਤਪ ਹਠ ਦੇ ਤਕੜੇ ਸਨ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੀ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਪ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਖੁਸ਼ਕਪਨ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਰਸ ਮਹਾਂ-ਰਸ ਦਾ ਥਹੁ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਲੀਨ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚੇ ਰੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲੇ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਝਾਉਲੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਸੱਦ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਲ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਸਾਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸੀ, ਭੈ ਮਿਟਣ ਨਾਲ ਮਿਟ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚੋਂ ਰਿਖੀ ਜੀ ਦੀ ਉਤਕੰਠਾ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਚੇਤਾ 'ਸਾਣ' ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੋੜ ਲੰਘ ਗਈ ਤੇ ਖੁੰਢਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਿਖੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਚੇਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਰਿਖੀ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗੁਰ-ਅਵਤਾਰ ਤਾਂ ਲੱਭ ਪਿਆ ਸੀ, ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਸਰ ਆਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਕਤਵਰ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਪੂਜਨੀਕ ਭੀ ਦਿਸ ਪਏ ਸੇ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਭੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਅਵਤਾਰ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ ਜੋਧੇ ਤੇ ਬਲੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਓਨੇ ਕੋਮਲ ਤੇ ਦਿਆਲੂ ਬੀ ਹਨ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਬੀ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਅੱਗੇ ਝਰਨਾਟ ਖਾਂਦੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਛੇੜਦੇ ਹਨ, ਜਗਤ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਾਰਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਵੱਠਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲ੍ਹਾ ਦੇ ਕੇ ਚਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਰਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਜੀ, ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਘੱਲੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ, ਰੱਬੀ ਰੋ ਤੇ ਰੱਬੀ ਝਰਨਾਟਾਂ ਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਚ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਚਾਹੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜਵੰਦ ਹੈ, ਮਿਲ ਪਈ ਤੇ ਰੱਜ ਗਏ, ਆਤਮਕ ਖੇਡ ਤਾਂ ਉਹ ਨੈਣ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਨਾ ਹੋਣ, ਯਾ ਜੋ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੁੱਠੇ ਹੋਣ, ਯਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਖੁਹਲੇ। ਮਾਪਿਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਟਿਕਣ ਵਾਲੇ ਨੈਣ ਹੋਰ ਹੀ ਹਨ। ਸੋ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਉਪਕਾਰੀ ਖਿੱਚ ਕੋਈ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਖੀ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ, ਆਪਣੀ ਲੋੜ

ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਸੇ। ਪਰ ਹਾਏ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਸ ਦੀ ਸੋ ਤੋਂ ਉਤੇ ਆਰਬਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੋਹ ਮਾਯਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗਰਬਰ ਬਨ ਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੱਚੀ ਮੁਚੀ ਦੇ ਤਪ ਤੇ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ ਤਾਂਘ ਕਿੰਨੀ ਤ੍ਰਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੱਚ ਹੈ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਲੋਕੀ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ-ਉਦਾਸ ਆਦਰਸ਼ ਅੱਗੇ ਏਸ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਬੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਤੇ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਗ੍ਰਸੇ ਲੰਪਟ ਲੋਕ ਜ਼ਰਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਣ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਤਿਆਗ ਕੀ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਾ ਤਿਆਗ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਠਨ ਹੈ?

ਰਾਜਾ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਵਿਸਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਪਰ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਜੋ ਰੁੱਖੜਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਾ ਮੋਤ ਦੀ ਚਾਹ ਦੇ ਦਿਨ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਡਾਢੀ ਉਤਕੰਠਾ (ਤਾਂਘ) ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਿਖਈ ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮਤਲਬ ਸਾਰ ਕੇ ਵਿਸਾਰੇ ਪੈ ਗਿਆ? ਕਿ ਉਸਦੀ ਖੋਜ ਤੇ ਟੋਹ ਟਿਕਾਣਾ ਜੋ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ ਖੰਡਤ ਨਿਕਲੀ? ਕਿ ਰਾਜਾ ਅਜੇ ਆਪ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਹੈ! ਭਗਵਾਨ ਜਾਣੇ ਕੀ ਵਰਤੀ। ਰਿਖੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਵਸੋਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਪਤਾ ਦੇਵੇ? ਗੁਆਲਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਦੇ ਬਨ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮੇਂ ਰੁੱਝਾ। ਰਿਖੀ ਕਦੇ ਖਿਆਲ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਕਰੇ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਮੈਂ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਸ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਮਗਜ਼ ਵੀ ਕੁਰਾੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਜਾਣਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਝਾਂਵਲਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਸਰ ਸੀ, ਨਿਰਾ ਝਾਂਵਲਾ, ਪਰਛਾਵਾਂ, ਭੁਲੇਵਾਂ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਿਆ ਸੁਦਾ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆਵੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਝਾਂਵਲਾ ਝਲਕਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸੱਚ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਿੱਵਯਤਾ ਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੰਗ, ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਦੇਖਣ ਦੀ ਤਾਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਹੋ ਦੈਵ! ਕਿਆ ਦੈਵ ਬੀ ਹਾਸੇ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਹੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਵਿਸ਼ੁੰਭਰ! ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਸੇਵਕ ਨਾਲ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਕਰ, ਕੋਈ ਢਾਰਸ ਦੇਹ ਜੋ ਚਿੱਤ-ਟਿਕਾਣੇ ਕਰ ਕੇ ਟੁਰਾਂ - ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਵੇ ਕਰਕੇ ਰੋ ਪਵੇ, ਉਸਦੇ ਹੰਝੂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਲਕਾ ਕਈ ਵੇਰ ਪੁੱਛੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੈਥੋਂ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਰੋ ਪੈਂਦੇ ਹੋ?" ਉਸ ਦੇ ਭੋਲੇਪਨ ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਰਿਖੀ ਜੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਆ ਕਰਨ, ਬੱਚਾ! ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਗੰਮੇ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਜੁਆਨੀ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ		MEMBERSHIP FORM <input checked="" type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ <input type="checkbox"/> ਰਿਨਿਊਵਲ <input type="checkbox"/> ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		Order form for back Issus	
ਸਾਲਾਨਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਫੀ ਕਾਪੀ		ਜਨਵਰੀ <input type="checkbox"/>	ਨਾਮ/Name
200/-	2000/-	ਫਰਵਰੀ <input type="checkbox"/>	ਪਤਾ/Address
240/-	2040/-	ਮਾਰਚ <input type="checkbox"/>
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		ਅਪ੍ਰੈਲ <input type="checkbox"/>
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$Pin Code.....
U.K.	30 £	300 £	Phone..... E-mail :.....
Aus.	80 \$	800 \$	ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ
Europ	50 Euro	500 Euro	ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE ਦਸਖਤ.....
Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਤ੍ਰਬੁਕ ਉਠਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਔਹ ਆਏ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੇ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੱਥਰ ਗਿਰਨ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਬਨ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਆਹਟ ਨਿਕਲੇ। ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਸੱਦ ਸੁਣੀਵੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਜੁੜੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਕਦੇ ਉਹ ਸੂਪਨ ਦਿਨ ਦੀਵੀ ਆ ਜਾਵੇ ਕਦੇ ਫੇਰ ਨਿਰਾਸਾ ਆਵੇ, ਕਦੇ ਉਤਕੰਠਾ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਬਲ ਕਰ ਸੁੱਟੇ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇ ਸਭ ਵਿਸਰ ਜਾਣ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਭੈ ਆਵੇ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਟੁਰ ਜਾਸਾਂ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਹਿਲਾਉ ਵਿਚ ਇਕ ਅਡੋਲਤਾ ਆਵੇ, ਫਿਰ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਧਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਛ ਸੇਖ ਤੇ ਠੰਢ ਜਾਪੇ ਪਰ ਨਿਰਬਲਤਾਈ ਕਈ ਵੇਰ ਨਿਢਾਲ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਰਿਖੀ ਨੇ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਬੇਟਾ! ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਆਰਥਲਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਚੱਲ ਬਸਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜਦ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦੇਵੀਂ। ਏਹ ਗਾਈਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚਲਾ ਜਾਵੀਂ। ਕਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਸੁਣੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦੇਈਂ ਕਿ ਇਕ ਸਿਕਦਾ ਤਪੀਆ ਜਮਨਾਂ ਤਟ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਚਨਾਂ

ਵਿਚ ਟੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਗੋਡੇ ਗਿੱਟੇ ਟੁਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੇ ਆਪ ਲੱਭਦਾ, ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਟੋਲ ਕਰਾਉਂਦਾ, ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਸੁੰਹਾਂ ਕੱਢਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਝਾਉਲਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਸੱਦ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਤੜਪਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿਕਦਾ ਸੀ, ਲੁੱਛਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਧਰਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਪੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਐਉਂ ਲੋਹੰਦਾ ਲੋਹੰਦਾ, ਰਾਹ ਤਕਾਂਦਾ ਆਸਾਂ ਭਰਿਆ ਟੁਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਦੀ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰਨੀ.....।”

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 01, 08, 15, 22, 29 ਜੂਨ

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 18 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ।

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ 28 ਜੂਨ 2008, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ - 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁਝੈ ਝੁਟੈ ਪਾਲ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਉ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੋਠਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	

29. ਸੰਤ ਡੁਮਾਰੇ ਡੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ?	25/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
40. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	160/-
41. 'ਮਾਨੁੱਖ ਭਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	150/-
42. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ'	30/-
43. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-

English Version

	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1	Rs. 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. 'Divine Word Contemplation Path',	70/-